

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər
"Ay alan, böyrəyimi
satıram" - sosial
mediada
orqan satışı
yazısı səh.3-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 13 oktyabr 2023-cü il Cümə № 184 (8320) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

Milli Məclisdə müzakirə və bəyanat

Parlamentdə İlham Əliyevin Azərbaycan Prezidenti seçilməsinin 20-ci ildönümü ilə əlaqədar müzakirələrdə ilgincliklər

yazısı səh.9-da

Xalq artistinin polkovnik oğlu işdən çıxarıldı

yazısı səh.3-də

"Zəngəzurdan dəhliz vermərəm" oyunu əldən çıxır

yazısı səh.4-də

Prezidentdən "dağlarda döyüş" anonsu

yazısı səh.5-də

İrəvana qaçan separatçıların pul davası qızışdı

yazısı səh.5-də

Lavrov doğru deyir, yoxsa Miller - Qafqazı qarışdırın "əl"...

yazısı səh.6-da

Qərbin regiona müdaxiləsini önləmək cəhdi: "3+3" formatı alınacaqmı?

yazısı səh.7-də

Bakıya qarşı sanksiya çağırışı və ya "Avropa ayağına güllə atarmı..."

yazısı səh.10-da

Azərbaycanda yaz və payız fəsilləri "yoxa çıxır"

yazısı səh.13-də

Ersin Tatar Bakıya gəldi

yazısı səh.2-də

Ukrayna Ali Radasından Azərbaycana dəstək

yazısı səh.12-də

İnflyasiya proqnozu: ilin sonunadək qiymətləri 1,4 faiz salmaq mümkün olacaqmı?

yazısı səh.15-də

PREZİDENT ƏLİYEV PUTİNLƏ GÖRÜŞDÜ: QARABAĞ VƏ SÜLHMƏRAMLILAR

İki ölkə rəhbəri nəqliyyat, logistika, energetika və sənaye sahələrində birgə əməkdaşlığın perspektivlərini də müzakirə edib; Lavrovdan Ermənistanla sərt tənqid və Paşinyanın Bişkekə niyə gəlmədiyi sənəbləri...

yazısı səh.8-də

Azərbaycan və yaxın ətrafda "rəngli inqilablar" xəbərdarlığı

Qərbin MDB-yə üzv ölkələrdə yeni siyasi çevriliş ssenariləri hazırladığı açıqlandı; məqsəd Rusiyanın çevrəsində qaynar ocaqlar yaratmaqla onun təsir dairəsini kiçiltməkdir

yazısı səh.10-da

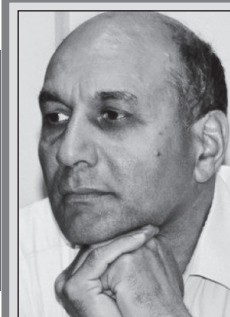
Meral Akşener:
"Ermənistan
uzun illərdir
PKK-ya maddi
dəstək verir"

yazısı səh.6-da

Fransanın yalan
"skripka" sı
mütləq
susdurulacaq

yazısı səh.11-də

Elxan Mehdiyev:
"David Babayan
üzümə dirənirdi ki,
ölərək, amma
Qarabağı
vermərik"

yazısı səh.12-də

Ersin Tatar Bakıya gəldi

Şimali Kipr Türk Respublikasının (ŞKTR) Prezidenti Ersin Tatar Azərbaycana gəlib.

Heydər Əliyev Beynəlxalq Hava Limanında Ersin Tatarın rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti ŞKTR Baş nazirinin müavini, turizm, mədəniyyət, gənclər və ətraf mühit naziri Fikri Ataoğlu, Azərbaycan mədəniyyət nazirinin müavini Fərid Cəfərov, Türkiyənin Bakıdakı səfiri Cahit Bağcı, ŞKTR-nin Azərbaycan nümayəndəsi Ufuk Turqanər, general-leytenant Bəhtiyar Ersay tərəfindən qarşılanıb.

Səfər 3 gün davam edəcək. Tatar səfər çərçivəsində "ŞKTR Mədəniyyət və Tanıtım Günləri" tədbirinin açılışına qatılacaq, ADA Universitetində konfrans verəcək və mətbuat mənsuqları ilə görüşəcək.

Tatarla yanaşı Azərbaycana ŞKTR Baş naziri Ünal Üstel, iş adamları, turizm mütəxəssisləri, universitet nümayəndələri və investorların da olduğu 200 nəfərlik heyət gəlib.

İsraildə ölən Azərbaycan əsilli şəxslərin sayı 7-yə çatdı

HƏMAS-ın hücumları nəticəsində İsraildə həlak olan Azərbaycan əsilli şəxslərin sayı artıb.

XİN xəbər verir ki, həlak olan şəxslərin sayı 7-yə çatıb.

Həlak olan 7 nəfərin siyahısını təqdim edirik:

Şamil Abbasov (İsrail vətəndaşı)

Emin Axundov (İsrail vətəndaşı)

İlkin Nəzərov (Azərbaycan vətəndaşı)

Lior Əzizov (vətəndaşlığı dəqiqləşdirilir)

Roman Gandel (İsrail vətəndaşı)

Eden Abdullayev (İsrail vətəndaşı)

Emil Samuyelov (vətəndaşlığı dəqiqləşdirilir)

Oğlu İsraildə döyüşən hüquq müdafiəçisi danışdı

Oktyabrın 7-də Fələstinin HƏMAS silahlı qruplaşması ilə İsrailə arasında başlayan toqquşma altı gündür davam edir. Hüquq müdafiəçisi Novella Cəfəroğlunun oğlu da döyüşlərdə iştirak edir.

O, Modern.az-a açıqlamasında bildirib ki, hər gün oğlu ilə əlaqə saxlayır və vəziyyətinin yaxşı olduğunu deyir.

"Oğlum cəbhə bölgəsindədir, həkimdir. Onlar bütün yaralıları müharibə bölgəsindən çıxarırlar. İndi vəziyyəti normaldır. Həkim komandası var, onlarla bir yerdə müharibədə iştirak edirlər. Yaralıları çıxarırlar və onlara yardım göstərirlər", - hüquq müdafiəçisi qeyd edib.

Novella Cəfəroğlu oğlunun İsrail vətəndaşı olduğunu bildirib: "Onun atası yəhüdidir. O, öz vətəninə qoruyur. Uşaqları da orada anadan olub. Öz elini, uşaqlarını qoruyur. O, öz vətəni üçün çalışır. Oğlum I Qarabağ müharibəsində Azərbaycanda da çox işlər görüb. Qarabağ işğaldan azad olunanda mənim uşaqlarım, nəvələrim hamısı Azərbaycan bayrağı ilə küçələri gəziblər. Onun iki vətəni var, biri Azərbaycandır, biri İsrail".

Komitə sədri ucuzlaşmanın anonsunu verdi

Şəhərdən azad edilmiş ərazilərdə kənd təsərrüfatı məhsullarının yetişdirilməsi gələcəkdə qiymətlərə mütləq təsir etməlidir. Bu ərazilərdə kənd təsərrüfatı və heyvandarlıq məhsullarının istehsalı sözsüz ki, bazarda bolluq yaradacaq ki, bu da bilavasitə qiymətlərin aşağı düşməsinə səbəb olacaqdır.

Bunu "Trend"ə Milli Məclisin deputatı Tahir Rzayev deyib.

O qeyd edib ki, işğaldan azad edilmiş ərazilərdə kənd təsərrüfatının inkişafı üçün böyük imkanlar var.

"Sözsüz ki, bu torpaqlar minalardan təmizlənməlidir və insanların təhlükəsizliyi təmin edilməlidir. Ancaq yaxşı haldır ki, işğaldan azad edildikdən az sonra təhlükəsiz ərazilərdə kənd təsərrüfatı məhsullarının

yetişdirilməsinə başlanılıb. Bu il həmin ərazilərdə 72 min hektarda taxıl əkilib, 770 hektarda yazlıq bitkilər əkilib ki, həmin bitkilər arasında günebəxan, qarğıdalı, noxud, kartof və digər kənd təsərrüfatı bitkiləri var.

Həmin ərazilər minalardan tam təmizlənilib qurtarandan sonra o torpaqlar əkin dövrünə daxil ediləcək və orada digər kənd təsərrüfatı məhsullarının əkininə başlanılacaq.

Çox yaxşı haldır ki, anıqlar da həmin ərazilərdə anı ailələri yerləşdirir, yay mövsümündə həmin yerlərdə heyvandarlıq üçün lazımı şərait yaradılıb. Digər tərəfdən də həmin rayonlara insanlar köçürülüb və onlar da əkin işlərinə başlayıb", - deyər T.Rzayev bildirib.

Qeyd edək ki, bu günə qədər 98 min ha-dan artıq ərazi minalardan təmizlənilib. Həmin ərazilərdə on minlərlə tank əleyhinə minalar aşkarlanıb. Onlar arasında partlamamış sursatlar, piyada əleyhinə minalar var. Aşkarlanan minaların çoxu plastik tank əleyhinə minalardır.

AFFA "Neftçi" və "Qarabağ"ı cərimələdi

AFFA İntizam Komitəsi Azərbaycan Premyer Liqasının IX turunun "Neftçi" - "Qarabağ" (0:2) oyununu ilə bağlı cəzaları açıqlayıb. Peşəkar Futbol Liqasından verilən məlumata görə, paytaxt təmsilçisinin birincilərin iki köməkçi məşqçisi - Sənan Qurbanov və Miodraq Todorov diskvalifikasiya olunublar.

Hakimin qərarına etiraz etdikləri üçün qırmızı vərəqə alan mütəxəssislər biri şərti olmaqla iki oyunluq cəzalandırılıblar. Onlara üçaylıq sınaq müddəti təyin edilib. "Neftçi" isə buna görə 3000 manat cərimələnib.

Qarşılaşmada fotoqrafların mövqelərini dəyişərək icazə verilməyən yerlərdən çəkiliş aparmaları "Neftçi"yə 500 manata başa gəlib. Matçdan sonra meydana kənar şəxslər daxil olduğundan "ağ-qaralar" daha 800 manat cərimə ödəyəcəklər. Bundan başqa, oyunda "miks-zona" düzgün təşkil edilmədiyinə, stadionun tunelində insanlar çox olduğuna və futbolçular avtobusa rahat daxil ola bilmədiklərinə görə "Neftçi"yə xəbərdarlıq edilib. Ümumilikdə klub 4300 manat cərimələnib.

"Qarabağ"ın futbolçusu Toral Bayramovun formasının rəqəmləri fərqli olduğundan, ağdamlılar 1000 manat cərimələniblər. 78-ci dəqiqədə isə Ağdam təmsilçisinin azarkeşləri tərəfindən kütləvi şəkildə rəqib komandanın ünvanına qeyri-etik ifadələr səsləndirilib. Bu hal mövsümdə ikinci dəfə yaşandığından, qonaqlar 500 manat cərimə olunublar. Ağdam təmsilçisi ümumilikdə 1500 manat ödəməli olacaqdır.

Xankəndi sakirlərinin qayıdışı müzakirə edildi

Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Rövşən Rzayev Xankəndidən məcburi köçkün düşmüş vətəndaşların bir qrupu ilə görüşüb. Xankəndidən olan məcburi köçkünlər doğma yurda qayıtmaq imkanının yaranmasından hədsiz sevinc hissi keçirdiklərini və buna görə Prezident, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevə minnətdar olduqlarını bildiriblər.

Bildirilib ki, Xankəndinin 31 il əvvəl ata-baba ocağını tərk etmək məcburiyyətində qalmış azərbaycanlı sakinləri də geri dönmək, öz ev-əşiklərinə sahib çıxmaq arzusundaırlar və bu arzusunun tezliklə gerçəkləşəcəyinə əmindirlər. İndilikdə isə onlar müvafiq dövlət orqanlarının icazəsi olduğu təqdirdə, Xankəndinə, Kərkicahana baş çəkmək, doğma yurdu ziyarətə getmək üçün şərait yaradılmasını xahiş edirlər.

Görüş iştirakçılarının müraciətləri qeydə alınıb, sualları cavablandırılıb, onlara Böyük Qayıdış prosesi ilə bağlı ətraflı məlumat verilib.

Rusiya hərbi gəmiləri Bakı limanını tərk etdilər

İkəmdə qeyri-rəsmi dostluq səfərində olan Rusiya Federasiyası Hərbi Dəniz Donanmasının Xəzər flotiliyasının hər iki hərbi gəmisi oktyabrın 12-də Bakı limanını tərk edib.

Bu barədə Müdafiə Nazirliyinin Mətbuat Xidməti məlumat yayıb. Bildirilib ki, səfər müddətində gəmi heyətləri üçün mədəni və tarixi abidələrlə tanışlıq məqsədilə Bakı şəhərində gəzinti təşkil edilib, həmçinin hərbi dənizçilərin kəndir dartma və futbol üzrə yoldaşlıq görüşü keçirilib.

Son zamanlar sosial şəbəkələrdə daxili orqanlarını satışa çıxarmaq istəyən insanlarla bağlı və buna dair səhifələrə rast gəlinir. Hətta sosial şəbəkələrdə daxili orqanların qara bazaradakı qiymətləri də qeyd edilir. Məsələn, ağciyər 309 552, böyrək 160 000, insan skeleti 8 000, ürək 600 000, qanın yarım litri 300 manat. Millət vəkili Rəşad Mahmudov bu məsələ ilə bağlı "Trend"ə açıqlamasında bildirib ki, bəzi orqan satışı ilə bağlı sosial şəbəkələrdə yayılan məsələlərin gündəmə gəlməsi xoşagəlməzdir. "İnsanlar arasında bu haldan sui-istifadə edərək orqan alverinə cəhd xoşagəlməz haldır. Bu həm hüquqi, həm də tibbi tərəfdən birmənalı olaraq yol verilməzdir", - deyərək deputat əlavə edib.

R.Mahmudov vurğulayıb ki, bu, birmənalı olaraq ölkəmizdə aparılan səhiyyə islahatlarına zərər verən bir hadisədir. "Amma bunu yaradan səbəblər içərisində ölkədə aparılan müsbət tendensiya işlərdir. Bunlar içərisində də bir çox sahələr kimi orqan transplantasiyasının da icbari tibbi sığortanın xidmətlər zərfinə daxil edilməsidir. Bu, insanlar üçün ciddi bir şəkildə rahatlıq yaradıb. Əvvəllər maddi imkansızlıqdan bu əməliyyatlara imkanı çatmayanların orqan transplantasiyasının aparılmasının aparılan siyasətin nə qədər doğru olduğunu göstərir", - deyərək əlavə edib.

Vəkil Turan Abdullazadə "Yeni Müsavat"a məsələnin hüquqi tərəflərini belə izah etdi: "Qanuna görə digər tibbi üsullarla və meyit donor orqanları vasitəsilə insan həyatının xilas edilməsi və ya sağlamlığının bərpası mümkün olmadıqda canlı donordan orqanların transplantasiyasına yol verilir. Canlı donordan transplantasiya məqsədilə yalnız böyrəyin biri, ağciyərin bir payı, qaraciyərin bir hissəsi, mədəaltı vəzin bir hissəsi, nazik bağırsağın bir hissəsi, dərinin bir hissəsi, sümük ili, kök hüceyrələr götürülə bilər. 18 yaşına çatmayan şəxsdən transplantasiya məqsədilə orqan və toxumaların (sümük ili və kök hüceyrələr istisna olmaqla) götürülməsi qadağandır.

Resipiyentin tabeliyində olan və ondan maddi-mənəvi asılılığı olan şəxslərdən, həbsdə olan şəxslərdən, daha əvvəl orqan donoru olmuş şəxslərdən, hamilə qadınlardan, valideynlərini itirmiş və valideyn himayəsindən məhrum olmuş uşaqlardan, hərbi əsirlərdən, habelə bu Qanunun 18.3-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş hal istisna olmaqla, tam fəaliyyət qabiliyyəti olmayan şəxslərdən transplantasiya məqsədilə orqan götürülməsi qadağandır. Həmin Qanunun Maddə 32-ci maddəsinə əsasən, Azərbaycan Respublikasında donor orqanların alqı-satqısı

qısı və reklamı qadağandır".

Vəkil əlavə edib ki, Cinayət Məcəlləsinin 137-ci maddəsinə əsasən insan orqanlarının və toxumalarının, həmçinin donor orqanların alqı-satqısı - altı min manatdan doqquz min manatadək miqdarda cərimə və ya iki

məqsədilə donor orqanın götürülməsi - doqquz min manatdan on beş min manatadək miqdarda cərimə və ya üç ilədək müddətə müəyyən vəzifə tutma və ya müəyyən fəaliyyətlə məşğul olma hüququndan məhrum edilməklə və ya edilməməklə dörd

aliyyət istiqamətlərindən danışılıb və bildirib ki, Azərbaycan Respublikasında orqan donorluğu və transplantasiya işinin təşkili, əlaqələndirilməsidir: "Eyni zamanda vahid informasiya bazasının yaradılması, canlı və meyit donorlardan

"Ay alan, böyrəyimi satıram". sosial mediada orqan satışı

Vəkil: "Donor orqanların alqı-satqısı, reklamı qadağandır, əməl etməyənləri..."

ilədək müddətə islah işləri və ya üç ilədək müddətə müəyyən vəzifə tutma və ya müəyyən fəaliyyətlə məşğul olma hüququndan məhrum edilməklə və ya edilməməklə üç ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır: "Müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi orqanın (qurumun) təsdiq etdiyi siyahıya daxil olmayan tibb müəssisələrində və tibb müəssisələrindən kənar da donor orqanların götürülməsi və ya transplantasiyasının həyata keçirilməsi - on min manatdan on beş min manatadək miqdarda cərimə və ya iki ilədək müddətə islah işləri və ya iki ilədək müddətə müəyyən vəzifə tutma və ya müəyyən fəaliyyətlə məşğul olma hüququndan məhrum edilməklə və ya edilməməklə üç ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır. Şəxsin razılığı olmadan transplantasiya məqsədilə donor orqanının götürülməsi və ya eyni məqsədlə şəxsi donor orqanının götürülməsinə məcburetme - iki ilədək müddətə islah işləri və ya üç ilədək müddətə müəyyən vəzifə tutma və ya müəyyən fəaliyyətlə məşğul olma hüququndan məhrum edilməklə və ya edilməməklə üç ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır.

"İnsan orqan və toxumalarının donorluğu və transplantasiyası haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə qadağan olunan şəxslərdən transplantasiya

ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır.

Bu əməllər ehtiyatsızlıqdan şəxsin ölümünə səbəb olduqda isə üç ilədək müddətə müəyyən vəzifə tutma və ya müəyyən fəaliyyətlə məşğul olma hüququndan məhrum edilməklə və ya edilməməklə dörd ildən yeddi ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır".

Transplantoloq Mircəlal Kazimi də bildirir ki, orqan transplantasiyası ölkəmizdə qadağandır: "Orqan satmaqla bağlı cinayət məəcəlləsində həbs olunma var. Burada etik olaraq orqanların alış-verişi, satışı qəti şəkildə qadağandır. Çünki kiminsə orqanı varsa, kiminsə orqanı almaq üçün komfortu olmamalıdır. Biz həkimlər, cəmiyyət olaraq da buna qarşı çıxırıq. Onu da deyim ki, orqanların transplantasiyası zamanı orqanların donordan alınması özündə ciddi əməliyyatdır. İxtisaslaşmış tibb müəssisələrində bu əməliyyatlar icra olunur".

Qeyd etmək yerinə düşər ki, orqan transferi şəxsin razılığı əsasında beyin ölümü keçirəndən sonra baş tuta bilər. Bu proses artıq bir ilə yaxındır ki, Səhiyyə Nazirliyinin tabeliyində olan Orqan Donorluğu və Transplantasiyası üzrə Koordinasiya Mərkəzi tərəfindən idarə olunur. Mərkəzinin İdarə Heyətinin sədri Yeganə Abbasova mediaya açıqlamasında əsas fə-

resipiyentlərə orqanların verilməsi ardıcılığının aparılması və respublikada olan bütün transplantasiya əməliyyatlarının koordinasiya edilməsi mərkəzin əsas fəaliyyət istiqamətləridir. Bununla yanaşı, biz mərkəz olaraq informasiya təminatını həyata keçirməliyik. Bu, çox vacibdir. Çünki Azərbaycanda hələ meyit donordan orqanlar verilmir və biz, əhalini bununla bağlı məlumatlandırmalıyıq ki, onlar öləndən sonra öz orqanlarını donor gözləyən insanlara vermək istəsinlər, bu xeyir və savab işə qoşulsunlar. Mərkəzi fəaliyyətə başlayandan sonra 2022-ci ilin dekabr ayı ərzində dövlət proqramı ilə 22 böyrək, sonrakı ayda isə 3 əməliyyat icra olundu. Ən çox böyrək transplantasiyası əməliyyatı olmaqla, eyni zamanda, qaraciyər, sümük ili əməliyyatı da icra olundu. Bizə xəbər edilmədən həyata keçirilən əməliyyatlar da var. Bu, zamanla öz həllini tapacaq və bizim əlimizdə ölkə üzrə dəqiq ümumi statistik məlumatlar olacaq. Çünki vahid informasiya bazasını idarə edən qurum bizik. 18 yaşdan yuxarı hər kəs orqanlarını verə bilər. Sümük ili və kök hüceyrəni isə 18 yaşdan aşağı şəxslər də verə bilər. Solit, yeni bərk orqanlar ölü donordan götürmək üçün 1 yaş tamamilə olmuş, canlı donordan isə 18 yaşdan yuxarı olmalıdır".

□ **Afaq MİRAYIQ, "Yeni Müsavat"**

Telekanal aparıcısı böyrəyini atasına verib

Zaur Nəbioğlu

Tanınmış aparıcı Zaur Nəbioğlu böyrəyini atasına verib. Bakupost.az xəbər verir ki, bu barədə o, qatıldığı verilişdə deyib: "Atam çox ağır bir əməliyyat keçirib. Öz böyrəyimi atama vermək üçün müraciət etdim. O, razı olmurdu, "yox" deyirdi. Əməliyyat olundandan sonra bildi. Əməliyyata görə 6 ay efirdən uzaq qaldım. Allah bütün valideynlərin canını sağ etsin".

General ağır itki

Mehman Baxışov

Müdafiə sənayesi nazirinin müavini, general-mayor Mehman Baxışovun ailəsində ağır itki baş verib. Publika.az xəbər verir ki, nazir müavininin həyat yoldaşı Mehriban Baxışova dünyasını dəyişib.

Qeyd edək ki, 1959-cu il təvəllüdlü M. Baxışov 2020-ci ildə nazir müavini təyin edilib.

Xalq artistinin polkovnik oğlu işdən çıxarıldı

Xoşbəxt Abdullayev

Xalq artisti, "Şöhrət" ordenli mərhum Ağaxan Abdullayevin oğlu Xoşbəxt Abdullayev Gömrük Komitəsindəki vəzifəsindən kənarlaşdırılıb.

Bakupost.az xəbər verir ki, o, işdə verdiyi nöqsana görə əvvəlcə töhmət alıb, sonra isə pensiyaya göndərilib. Gömrük polkovniki rütbəsinə daşıyan Xoşbəxt Abdullayev uzun müddət Gömrük Komitəsinin baş inspektoru vəzifəsində çalışıb.

Qeyd edək ki, X.Abdullayev 90-cı illərdə müğənni kimi tanınıb. Həmin dövrdə bir neçə məşhur mahnıların müəllifi olub. Sonradan səhnədən uzaqlaşaraq, gömrük sisteminə işə başlayıb.

Abbas Abbasovun son şəkli

Baş nazirin sabiq birinci müavini Abbas Abbasovun illər sonra görüntüsü yayılıb.

"Qaynarinfo" xəbər verir ki, onun fotosunu oğlu Aydın Abbasov paylaşılıb.

Aydın Abbasov paylaşımına bu sözləri yazıb: "Çox nadir hallarda bu dərəcədə hüzurlu alınır və bir tənqiddə yer qalmır. Saqqal Abbas baba üçün ağılı yerdirdir. Bu dəfə tənqidsiz ötüşdü. Yaxını sevmək və eyni zamanda tənqid etmək müstəqil rəsme çevrilir. Sizi çox sevirdim!"

Qeyd edək ki, 74 yaşlı Abbas Abbasov 1992-2006-cı illərdə baş nazirin birinci müavini vəzifəsində işləyib. Onun oğlu Aydın Abbasov isə 2005-2010-cu illərdə Milli Məclisin deputatı olub.

Yashar Əliyev

BMT-dəki nümayəndəlikdən Fransaya tutarlı cavab

“İki dəfə dialoq təklif edilib, ancaq rəsmi Paris bundan imtina edib”

BMT-nin İnsan Hüquqları Şurasının 54-cü sessiyası zamanı Azərbaycan Respublikasının nümayəndə heyəti Fransanın bəyanatına cavab olaraq bəyanatla çıxış edib. **AZƏR-TAC** xəbər verir ki, Ermənistan mətbuatında yayılan və 34 ölkənin birgə bəyanatı kimi təqdim edilən bəyanat əslində yalnız Fransa və Ermənistan adından verilib.

Azərbaycan nümayəndə heyəti öz bəyanatında Fransanın səsləndirdiyi əsassız ittihamları rədd edərək, onun ölkəmizdə baş verən siyasi proseslərə açıq-aşkar müdaxilə cəhdini pisləyib. Nümayəndə heyəti Fransanın beynəlxalq hüququn prinsiplərinə açıq-aşkar məhəl qoymaması, Azərbaycan ərazilərinin işğalı zamanı ölkənin suverenliyinin və ərazi bütövlüyünün dəstəklənməsinə selektiv yanaşması, son 30 ilə yaxın müddət ərzində Azərbaycan ərazilərinin Ermənistan tərəfindən işğaldan azad edilməsində, 1 milyona yaxın azərbaycanlı məcburi köçkün və qaçqının, o cümlədən Ermənistandan zorakılıqla qovulmuş 300 min azərbaycanlının öz doğma yurdlarına qayıtmasında qərəzsiz vasitəçilik rolunun uğursuzluğa düşər olması səbəbindən bu proseslərdə heç bir rolunun olmadığını vurğulayıb.

Qeyd olunub ki, Azərbaycan nümayəndə heyəti digər nümayəndə heyətləri ilə yanaşı, Fransaya da iki dəfə dialoq təklif edib, ancaq rəsmi Paris bundan imtina edib və İnsan Hüquqları Şurasını alətə çevirmək siyasətini davam etdirir.

Bəyanatda həmçinin Azərbaycanın regionda sülhün və təhlükəsizliyin möhkəmləndirilməsi üçün çalışdığı, Fransanın Azərbaycan tərəfindən beynəlxalq tərəfdaş, vasitəçi və ya BMT Təhlükəsizlik Şurasının daimi üzvü kimi etibarının sifra bərabər olduğu diqqətə çatdırılıb.

Azərbaycan nümayəndə heyəti Fransanın təklif etdiyi tədbirləri və təşəbbüsləri, sadəcə olaraq, rəsmi Parisin təklifi olduğu üçün rədd edib. Vurğulanıb ki, Azərbaycan neokolonial imperiya ambisiyaları olmayan və ya dünyanın bu hissəsində itirilmiş statusunu dirçəltməyə cəhdlər göstərməyən etibarlı tərəfdaşlarla münasibətlərə və əməkdaşlığa açıqdır.

Azərbaycan nümayəndə heyəti daha sonra xatırladı ki, Azərbaycanın Qarabağ bölgəsinə iki dəfə səfər etmiş BMT-nin bir neçə agentlikdən ibarət missiyası Xankəndi şəhərində müliki infrastruktur, o cümlədən xəstəxanalara, məktəblərə və yaşayış binalarına, eləcə də mədəni və dini abidələrə heç bir ziyan vurulmadığını bildirib. Missiya Azərbaycan Respublikası hökumətinin Xankəndidə səhiyyə xidmətlərinin və bəzi kommunal xidmətlərin bərpasına hazırlaşdığını müşahidə edib. Eyni zamanda son atəşkəsdən sonra nə yerli əhalidən, nə də həmsərhədlərdən dinc əhaliyə qarşı zorakılıq halları ilə bağlı heç bir hala rast gəlinməyib. Missiya heç bir kənd təsərrüfatı infrastrukturunun və heyvanların məhv olunmasını müşahidə etməyib. Azərbaycan nümayəndə heyəti xatırladı ki, bu müşahidələr BMT QAK-ın Ermənistandakı ofisinin, eləcə də BQXK-nın nəticələri ilə də öz təsdiqini tapıb. Bundan başqa, bir sıra xarici jurnalistlər də Qarabağ bölgəsində baş verənləri işıqlandırb.

Azərbaycanın öz suveren ərazisində suveren ölkə kimi bir çox beynəlxalq aktorlarla, o cümlədən BMT sistemində daxil olan qurumlarla səmərəli əməkdaşlıq etdiyi, bir çox sahələri əhatə edən bu əməkdaşlığın Qarabağ bölgəsinin yenidən Azərbaycana reintegrasiyasına yönəldiyi və bunun Azərbaycan resurslarına əsaslandığı qeyd olunub.

Azərbaycan nümayəndə heyəti Ermənistandan müdrikliyə və sağlam düşüncənin səsinə qulaq asmağını, regionda sülhün əldə olunması üçün yaranmış imkandan istifadə etməyini gözlədiyini bildirib.

Ermənistan mediası sensasiyalı məlumat yayıb. İddia olunur ki, ötən həftə Ermənistan Müdafiə Nazirliyində yüksək rütbəli hərbiçilərin iştirakı ilə müzakirə keçirilib. “Müzakirə mövzusu Zəngəzurdan dəhliz verilməyi təqdir-də Müdafiə Nazirliyinin hansı işləri görməli olduğu olub. Müzakirə işçi xarakterli olub. Müdafiə Nazirliyinin müxtəlif ssenarilər əsasında atacağı addımlar müzakirə edilib”.

Rusiyanın Ermənistan-dakı səfiri Sergey Kopirkinin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti isə Sünikdə (Zəngəzur) olub. Səfir bölgədə Sünik qubernatoru Robert Qukasyanla görüşüb. Kopirkinin sözlərinə görə, görüş zamanı tərəflər əsasən bölgənin problemlərini müzakirə ediblər.

“Bu gün Ermənistan-da və Sünik bölgəsində baş verənlər Rusiya üçün çox vacibdir”, - səfir bildirib. Kopirkin qeyd edib ki, Rusiya rəhbərliyi Sünik vilayətinin problemlərinə böyük diqqət yetirir və bunların həllinə kömək etməyə hazırdır. Yerli hakimiyyət orqanları ilə müzakirə edilən digər mühüm məsələ Rusiyanın Qafanda baş konsulluğun açılması olub.

İlk dəfə bu ilin mayında Rusiya Xarici İşlər Nazirliyinin MDB ölkələri üzrə 4-cü departamentinin direktor müavini Sergey Paltov Sünikdə konsulluğun açılacağını dilə gətirib. Məsələyə münasibət bildirən səfir vurğulayıb ki, bu, yeni və çox vacib məqamdır: “Diplomatlarımız burada işləyirlər, açılışa hazırlaşsınlar”.

Nümayəndə heyəti Rusiyanın regionda işləyən diplomatları, hərbiçiləri və sərhədciləri ilə də ünsiyyətdə olub. “Rusiya hərbiçilərinin və sərhədcilərinin mövcudluğu əvəzsiz rola malikdir. Xüsusən vəziyyətin kifayət qədər gərgin olduğu bir vaxtda Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı çox danışılır, insanlar Qarabağdan sonra gələcəkdə nələrin baş verəcəyini anlamağa çalışsınlar”, - Kopirkin əlavə edib.

Rusiyadan əvvəl İran Qafanda konsulluq açıb. Bölgədə konsulluq açmağa hazırlaşan digər ölkə Fransadır. Ekspertlər baş verənləri gələcəkdə açılacaq dəhlizə nəzərət uğrunda mübarizə kimi qiymətləndirirlər.

Qeyd edək ki, baş nazir Nikol Paşinyanın sözlərinə görə, Ermənistan regional kommunikasiyaların açılmasına hazır və bunda maraqlı olduğunu deyib: “Biz Azərbaycan və Türkiyə üçün yollar açmağa hazırıq mı? Bəli, biz hazırıq və qeyd edildiyi kimi, bu, Ermənistanın suve-

"Zəngəzurdan dəhliz vermərəm" oyunu əldən çıxır

Ermənistan daha bir regional layihədən kənarda qalmaq riski ilə üzləşib

renliyi və yurisdiksiyası əsasında, bərabərlik və qarşılıqlılıq prinsipi əsasında baş verməlidir. Bu o deməkdir ki, heç bir üçüncü qüvvə Ermənistan Respublikasının heç bir ərazisinə nəzarət etməməlidir. Ermənistan sərhədini keçərək sərhəd və gömrük xidmətləri hərəkətə keçməlidir. Bizə deyirlər ki, üçtərəfli bəyanatda deyilir ki, təhlükəsizliyi Rusiya təmin etməlidir, amma mən deyirəm ki, belə bir şey yoxdur”.

Paşinyan onu da vurğulayıb ki, dəmir yolunun Meğridən keçməsi heç bir etiraz doğurmur: “Çünki başqa yerdə dəmir yolumuz yoxdur. İcəvəndə, Razdanda, Qazaxda dəmir yolu var, orada çox böyük problem var, Axartsin kəndində (Dilican yaxınlığı - red.) sürüşmə var, onu aradan qaldırmaq üçün ilkin hesablamalara görə, 500 milyon dollar lazımdır və böyük sual budur ki, aradan qaldırılacaq, ya yox? Amma Meğri dəmir yolunun bərpası ilə bağlı heç bir problemimiz yoxdur, əksinə, biz bunda maraqlıyıq, çünki bu, Ermənistanın blokadasının götürülməsi və ümumilikdə sülh deməkdir”.

Paşinyanın sözlərinə görə, beynəlxalq ekspertlər həm avtomobil, həm də dəmir yolunun eyni yerdən keçməsinə qeyri-rəal adlandırırlar, lakin bu, texniki məsələdir: “Yolların açılması Ermənistan, Azərbaycan və Türkiyə üçün faydalıdır. Bəli, bu, regionda ciddi sülh qovşağına çevrilə bilər və biz deyirik ki, bu qeyri-müəyyənliklər aradan qaldırılsa, burada da problem olmayacaq”.

Prezident İlham Əliyev isə İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının Nazirlər Şurasının 27-ci iclasının iştirakçılarına müraciətində İran ərazisi vasitəsilə Naxçıvan Muxtar Respublikasına çıxış imkanı yaradacaq avtomobil və dəmir yolunun çəkilməsi barədə bu ölkə ilə razılıq əldə olunduğunu bəyan edib. Bu həm də Ermənistanın Zəngəzurdan “dəhliz vermərəm” oyununun sona çatması deməkdir. İndi Ermənistan daha bir regional proyektədən kənarda qalmaq riski ilə üzləşib.

Qeyd olunanlarla bağlı siyasi şərhçi Yusif Bağırzadə “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, İran ərazisi vasitəsilə Naxçıvana çıxış imkanı yaradacaq avtomobil və dəmir yolunun tikintisi ilə bağlı razılaşma keçən il əldə olunub: “Daha dəqiqi, Azərbaycanla İran arasında iqtisadi, ticarət və humanitar sahələrdə əməkdaşlıq üzrə Dövlət Komissiyasının 11 mart 2022-ci il tarixində Bakıda keçirilən 15-ci iclası çərçivəsində Azərbaycan Hökuməti ilə İran Hökuməti arasında İran ərazisindən keçməklə Azərbaycanın Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonu ilə Naxçıvan Muxtar Respublikası arasında yeni kommunikasiya bağlantılarının yaradılması haqqında Anlaşma Memorandumu imzalanıb. Bir neçə gün bundan əvvəl isə İran ərazisindən keçəcək dəmir yolu və avtomobil yolu hissələrinin tikintisi planları sənədləşdirilib. Azərbaycan və İran nümayəndələri bununla bağlı müvafiq protokollar imzalayıblar, körpünün təməli qoyulub. İran ərazisindən keçəcək bu yol Zəngəzur dəhlizinə alternativ yol

olmaqla yanaşı, həm də Ermənistanla təzyiq vasitəsi kimi qəbul oluna bilər və rəsmi İrəvan bundan nəticə çıxarmalıdır. Belə ki, bütün imkanları ilə Ermənistandan keçəcək Zəngəzur dəhlizinə yox deyən İranın öz ərazisindən belə bir yolun keçməsinə razılıq verməsi və layihənin reallaşması üçün artıq işlərə başlaması Ermənistanı faktiki olaraq regional layihələrdən kənarda saxlayır. Bunu Ermənistanın dərk etməsi və müvafiq addımlar atması lazımdır. Əks halda, geostrateji kommunikasiyanın yaradılmasına süni əngəllər yaratmağa çalışmaqla Ermənistan özü özünü təcrid durumuna salmış olacaq”.

Y. Bağırzadə qeyd etdi ki, İran ərazisindən Naxçıvana keçəcək yol heç bir halda bizim Ermənistan ərazisindən keçəcək Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı istəklərimizi arxa plana keçirmir. Əksinə, Azərbaycan olaraq biz Asiya ilə Avropa-nı birləşdirən Şərq-Qərb dəhlizinin tərkib hissəsi olacaq “Zəngəzur nəqliyyat dəhlizi” üzərində ciddi şəkildə çalışırıq: “Bu dəhliz ölkəmizin Avrasiyanın nəqliyyat və logistika mərkəzi kimi geostrateji mövqeyini möhkəmləndirməklə yanaşı, həm də tranzit imkanlarımızı genişləndirəcək. Həmin yolun açılması İrəvanın özünü də düşdüüyü dərin iqtisadi böhrandan çıxarmaq üçün real fürsətdir. Odur ki, nəticədə Ermənistanın da ağılını başına yığaraq həmin dəhlizin reallaşmasına “hə” deyəcəyi qənaətdəyəm və o gün uzaqda deyil”.

□ **Etibar SEYİDAĞA, “Yeni Müsavat”**

Prezidentdən “dağlarda döyüş” anonsu

Qarabağda meşələrdə qaçaq-quldur dəstələri gizlənir, əksəriyyəti Ağdərə meşələrində və Murov dağındadır; **Qabil Hüseynli**: “Orada yeraltı xəndəklər, blindajlar, fortifikasiya qurğuları mövcuddur”

“Bir sutkadan da az davam edən tədbirlər nəticəsində Ermənistanın Qarabağdakı ordusu tamamilə tərk-silah edildi, 10-15 min nəfərlik çoxminli kontingent silahsızlaşdırıldı və ərazimizin üzərində tam nəzarət bərpa olundu. Buna paralel olaraq, biz artıq Qarabağın erməni əhalisinin reintegrasiya planını açıq şəkildə dərc etdik, bu plan internetdə də mövcuddur”.

Bunu prezident İlham Əliyev MDB-yə üzv dövlətlərin təhlükəsizlik və xüsusi xidmət orqanları rəhbərləri şurasının 53-cü iclasının iştirakçıları qəbul edərkən deyib. “Erməni əhalisinə öz evlərində qalmaq-la bağlı çağırış edildi, çünki bizim tədbirlərin hədəfləri dəqiq xarakter daşıyırdı. Mülki infrastruktur, mülki obyektlər və mülki şəxslər zərər çəkmədilər. Artıq dediyim kimi, bütün tədbirlər 24 saatdan da az davam etdi. Bu müddət Ermənistanın qanunsuz hərbi birləşmələrinin tam şəkildə demoralizasiyası və mahiyyət etibarilə, təslim olması üçün kifayət etdi. Bu gün ərazilərin quldur dəstələrindən təmizlənməsi prosesi gedir. Bizdə olan məlumatlara görə, hələ ərazimizdə gizlənməyə davam edən müəyyən qruplar mövcuddur. Sentyabrın 20-dən sonra Qarabağda hərbi təxribatlar törədildi. Ərazi kifayət qədər böyükdür, dağlıqdır, meşəlikdir, buna görə də bizə ərazini quldur birləşmələrindən tamamilə təmizləmək üçün vaxt lazım olacaq. Bax, prinsip etibarilə, məsələnin tarixçəsi bundan ibarətdir”, - Azərbaycan Prezidenti vurğulayıb.

Dövlət başçısı ilk dəfədir ki, belə bir faktın mövcudluğunu MDB-yə üzv dövlətlərin təhlükəsizlik və xüsusi xid-

mət orqanları rəhbərləri ilə görüşdə açıqladı ki, bu da təsadüfi deyil. Bu həm də o anlama gəlir ki, erməni silahlıları regionda gərginlik yaratmağa cəhdlər edə bilər.

Bəs erməniləri meşələrdə gizlənməyə vadar edən səbəblər nədir, onlarla mübarizə necə aparılacaq? 10 min silahlı dəstənin ağ bayraq qaldırın təslim olması və Qarabağdan getməsi, ardınca qondarma rejimin özünü buraxmasının ardınca meşələrdə gizlənən “partizan” qrupları nəyə nail ola bilərlər və ya nəyə ümid edirlər? Onlar regionda davamlı destabilizasiya yarada bilərlər?

Əslində Qarabağın meşələrində, dağlarında hansısa qrupların qalacağı gözlənilən idi. Ağdərə, Xocavənd və digər ərazilərin meşəliklərində qaçaq-quldur dəstələrinin, silahlı qrupların qaldığını nəzərə alsaq, onları məhv etmək üçün addımlar atılacağını indidən fikrincə, bölgədə növbəti lokal xarakterli güc tədbirləri görülcək. Çünki onlar məhv edilməsələr, Qarabağda tam sabitlik və təhlükəsizlik mümkün olmayacaq...

Bundan əvvəl Azərbaycan Prezidentinin Administrasiyası məlumat yaymışdı ki, tərk-silah və tə-

xis prosesi başa çatdırılır, bütün silahlar sakinlərdən yığılır. “Azərbaycan Respublikasının daxili işlər orqanları ərazidə ictimai asayişin qorunmasını və sakinlərin təhlükəsizliyini təmin edir. Sakinlər daxili işlər orqanlarına işə cəlb oluna bilər”, - məlumatda qeyd edilmişdi. İndi isə belli olur ki, meşələrdə gizlənməyə başlayan başıpozuq dəstələr mövcuddur. Deməli, kəşfiyyat məlumatları var, eləcə də onların dislokasiya olduğu ərazilərin peyk görüntülərinin əldə edilməsi istisna deyil.

Professor Qabil Hüseynlinin “Yeni Müsavat”a bildirdiyinə görə, lokal xarakterli hərbi əməliyyatlara ehtiyac olmayacaq. “Söhbət azad edilmiş bölgələrdə profilaktik xarakterli tədbirlərin həyata keçirilməsindən gedir. Həmin dəstələr keçilməz meşələrdə qalmaqda davam edirlər. Onların əllərində kifayət qədər silah-sursat var. Ona görə də Müdafiə Nazirliyinin xüsusi təyinatlı qüvvələri, Daxili İşlər Nazirliyinin daxili qoşunları bütün ərazi boyu axtarış əməliyyatlarını yerinə yetirir və müəyyən edilmiş dəstələrin sıradan çıxarılması istiqamətində addımlar atılır”, - deyir Q.Hüseynli ehtimallarını irəli sürür. **Onun fikrincə, həmçinin kəşfiyyat-axtarış işlərində pilotsuz uçuş aparatları da geniş istifadə edilir:** “Onlar ən çox Ağdərədə gizlənilir. Bu bölgə sıx meşəliklərlə əhatə edilib. Orada “Qlobus”

deyilən yer var, Murov dağının silsiləsində yeraltı blindajlar, bir-biri ilə əlaqəsi olan müxtəlif hərbi qurğular tikilib. Onlar açıq surətdə bəyan ediblər ki, biz təslim olmayacağıq. Orada yeraltı xəndəklər, blindajlar, fortifikasiya qurğuları da mövcuddur”. **Professor hesab edir ki, onlar tam mühasirəyə alınıb, ərzaq və su ehtiyatları tükəndikdən sonra güc tətbiq etməyə ehtiyac qalmayacaq, təslim olacaqlar:** “Onlar gizlənilib qalmaqla demək istəyirlər ki, guya erməni xalqı qəhrəmandır və ölirik, təslim olmaırıq. Təbii ki, cəfəngiyyatdır. Çünki bu dəstələrin perspektivi yoxdur. Hərbi hava qüvvələri aviabombalarla o qüvvələri zərərsizləşdirə bilər”.

AMİP sədri Arzuxan Əlizadənin sözlərinə görə, həmin ərazilərdə terrorçuların qalması mümkündür: “Dağlıq relyefdir, hansısa yerlərdə qrup-qrup gizlənə bilərlər. Bunun üçün bütün ərazilər yoxlanılmalıdır, təhlükəsizlik tədbirləri görülməlidir. Azad edilən torpaqlarda abadlıq işləri həyata keçiriləcək, indidən hazırlıq olmalıdır. Fikrimcə, quruculuq tədbirlərinə qədər lokal xarakterli təmizləmə əməliyyatının keçirilməsi istisna deyil. Yəni antiterror tədbirləri yox, təmizləmə tədbirləri ola bilər. Qarabağda əlində silah tutan heç bir terrorçu qalmamalıdır”. Partiya sədri deyir ki, həmin terrorçu dəstələrin Qara-

İrəvana qaçan separatçıların pul davası qızıxdı

Ermənistan hakimiyyəti ilə qondarma “artsax” separatçıları arasında gərginlik artır. “Hraparak” nəşrinin məlumatına görə, rəsmi İrəvanla Qarabağdan köçmüş separatçılar arasında münaqişə maaşların verilməməsi səbəbindən qızışır. Məsələ burasındadır ki, separatçıların “lider”i Samvel Şahramanyanın öz ətrafı ilə bir neçə gün öncə İrəvanda keçirdiyi məsləhətləşmələr Paşinyan hakimiyyətini qəzəbləndirib. Nəticədə qondarma “artsax” rejimində “vəzifə” tutanların maaşlarını verməmək qərarına gəlinib.

“Hraparak” yazır ki, separatçılar Ermənistan büdcəsindən maaşlarını 2024-cü il yanvarın 1-dək almalı idilər. Çünki qondarma “artsax” özünü həmin tarixdən buraxılmış elan edib.

Ermənistanın rəsmi KİV-lərində qondarma “artsax”ın “lider”ləri haqqında ittihamlar tirajlanmağa başlayıb. Bu məlumatlarda onların büdcəni taladıqları bildirilir.

Özünü buraxdığını elan etmiş xuntanın “informasiya qərgahı” isə elan edib ki, “artsax”ın büdcəsində hələ də 3,1 milyard dramlıq qalıq var və Ermənistan hökuməti onu dondurub. Xunta nümayəndələri bildiriblər ki, onların aylıq əmək haqqı fondu 4-4,1 milyard dram təşkil edir.

Ermənistan hakimiyyəti isə separatçılara sentyabrın maaşlarını verməyib və bundan sonra da verməyəcəyini qətiləşdirib.

Qarabağda qalmaq istəyən ermənilər bunu bilməlidir

Qarabağın erməniəilli sakinləri dinc yanaşı yaşamaq üçün hakimiyyətin Azərbaycana məxsus olduğunu bilməlidirlər. Bunu Azərbaycan Prezidentinin xüsusi tapşırıqlar üzrə nümayəndəsi Elçin Əmirbəyov “Radiofrance”yə müsahibəsində deyib.

Prezidentin nümayəndəsi qeyd edib ki, Azərbaycan hökumətinin erməniəilli sakinləri öz hüquqlarından məhrum etmək istəyi yoxdur:

“Antiterror tədbirləri başa çatdıqdan bir gün sonra Azərbaycanın mərkəzi hakimiyyəti ilə erməni icmasının nümayəndələri arasında dialoq başladı. On gün ərzində üç görüş keçirdik. Onların sosial, iqtisadi, siyasi, humanitar və dini hüquqlarına dair baxışlarımızı təqdim etməyə çalışdıq. Bu, açıq şəkildə göstərir ki, Azərbaycan hökumətinin bu insanların hüquqlarından məhrum etmək istəyi yoxdur. Lakin azərbaycanlılarla dinc yanaşı yaşamaq üçün onlar hakimiyyətin Azərbaycana məxsus olduğunu bilməlidirlər. Onlar ölkəmizin suverenliyini tanımalıdırlar. Artıq bəziləri Azərbaycan vətəndaşı olmaq istəklərini bildiriblər. Düzdür, ölkəni və ya evini tərk edəndə bir həftədən sonra geri qayıtmaq seçmək asan deyil. Oudur ki, erməniəilli sakinlər geri qayıtmaq istədiklərini bildirdikdə, biz onlarla həqiqətən əlaqə qura bilərik”.

bağdan qaçmaq şansı yoxdur, ya silahı yerə qoymalı, Azərbaycan dövlətindən əfv diləməlidirlər, ya da məhv ediləcəklər.

Siyasi təhlilçi Ramiyə Məmmədova deyir ki, erməni terrorçularının PKK üslubunda uzunmüddətli döyüşmək şansları yoxdur: “Onlar kənardan dəstək gələcəyinə ümid bəsləyirlər. Düşünür ki, Qarabağda vaxtaşırı atəşkəsi pozmaqla qorxu, təhdid yarada bilərlər. Onlara elə gəlir ki, gizli yollarla silah-sur-

satla təmin edilə biləcəklər. Amma Qarabağa kəşfiyyatımızın gözündən kənar quş da uça bilmir. Hər yer nəzarətdədir və içəridə qalan, meşələrin dərinliklərində gizlənən həmin destruktiv silahlı dəstələr də ya ac-susuz öləcəklər, ya da zərərsizləşdiriləcəklər. İndi nə qondarma rejim var, nə Ermənistandan dəstək gəlir. Aralık, Bako, Ruben Bakıda həbsdədir, meşələrdə gizlənənlər nə edə bilər ki?!”

□ **Emil SALAMOĞLU**
“Yeni Müsavat”

ABŞ-in Qafqazda danışıqlar üzrə baş müşaviri Luis Bono hazırda sülh prosesinə dəstəyi müzakirə etmək üçün regionda səfərdədir. “Turan”ın Vaşinqtondakı müxbirinin verdiyi xəbərə görə, bu barədə Dövlət Departamentinin nümayəndəsi bildirib. “Bu səfərlər zamanı cənab Bono əsas maraqlı tərəflərlə görüşür”, - deyə mənbə qeyd edib.

“Bono Bakı və İrəvandan sonra Parisdə və Brüsseldə olacaq” deyən Dövlət Departamentinin mətbuat xidmətinin nümayəndəsi əlavə edib ki, bu, ABŞ rəsmisinin son bir ayda regiona ikinci səfəridir. Bono bölgədə səfərdə olarkən Rusiya xarici işlər naziri Sergey Lavrov “Qərbin sülh üçün deyil, öz siyasi ambisiyalarını dəstəkləmək üçün vasitəçilik xidmətlərini Ermənistan və Azərbaycanca zorla qəbul etdirmək istədiyinə dair məqalə yazıb. Lavrov Rusiya XİN-in saytında dərc olunan məqaləsində qeyd edir ki, Vaşinqton və Brüssel Qarabağdakı vəziyyətə “müdaxilə edərək Cənubi Qafqazda sabitliyi pozur”. “İndi Brüssel öz geosiyasi ambisiyalarını düşünərək öz “vasitəçilik xidmətlərini” Azərbaycan və Ermənistanla yükləyir, Vaşinqtonla Cənubi Qafqazda sabitliyin pozulmasına gətirib çıxarır. İrəvan və Bakı liderləri iki ölkənin suverenliyinin qarşılıqlı tanınması məsələsini həll edəndə dinc həyatın və etimadın möhkəmlənməsinin vaxtı çatıb. Rusiya sülhməramlı kontingenti buna hər cür töhfə verməyə hazırdır”, - Lavrov yazıb.

Lavrovun ittihamlarını “Turan”a şərh edən Dövlət Departamentinin rəsmi nümayəndəsi Metyu Miller belə deyib: “Bu, tamamilə yalandır. Bizim Cənubi Qafqazda yeganə məqsədimiz sülhü və Ermənistan-Azərbaycan münasibətlərində sabitliyi təmin etmək və əlbəttə ki, Dağlıq Qarabağ əhalisinin humanitar ehtiyaclarının və hüquqlarının nəzərə alınacağına və müdafiə olunacağına zəmanət verməkdir”. Və yenə də “Dağlıq Qarabağ əhalisi” söyləyən amerikalı məmur hələ də bilmir ki, belə bir inzibati quruluş və qövəm yoxdur. Var Qarabağ və bir də var Qarabağ

bağın sakinləri... Sözsüz, bu ayrı problematikanı, hazırda mühüm olan Vaşinqton və Moskvanın mövqeləridir. Tərəflər açıq şəkildə yarışlar. Bəs onların sülh danışıqlarında hazırkı mövqeyini necə dəyərləndirmək olar? Lavrov doğru deyir, yoxsa Miller?.. Ümumiyyətlə, Qafqazı “qarışdırən əl” hansıdır?

Yeri gəlmişkən, dövlət başçısı İlham Əliyev də vasitəçilik məsələsində seçimini açıq şəkildə bəyan edib. “Oktyabrın 12-də, bir gün sonra Rusiya tərəfinin təklifi ilə Rusiya, Azərbaycan və Ermənistan xarici işlər nazirlərinin Bişkekə görüşü olmalı idi”. Bunu Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 11-də MDB-yə üzv dövlətlərin təhlükəsizlik və xüsusi xidmət orqanları rəhbərləri Şurasının 53-cü iclasının iştirakçılarını qəbul edərkən deyib. Dövlət başçısı bildirib ki, biz Rusiya Federasiyasının vasitəçiliyini minnətdarlıqla qəbul edirik, çünki Rusiya bizim qonşumuz, müttəfiqimiz, həmçinin bizim regionda yerləşən, minlərlə kilometr uzaqda olan ölkələrdən fərqli olaraq qonşuluqda yerləşən Ermənistanın da müttəfiqidir: “Təbii ki, ölkələrimiz arasında münasibətlərin tarixi, əlbəttə, Rusiya tərəfinin vasitəçiliyini nəzərdə tutur. Biz bu təklifi müsbət qarşıladıq və xarici işlər nazirimiz Rusiya və erməni həmkarları ilə görüşməyə hazır idi. Təəssüf ki, erməni tərəfi bu görüşdən imtina etdi. İndi sual yaranır: Ermənistan sülh istəyirmi? Zənnimcə, xeyr, çünki əgər sülh istəsəydi, bu imkandan imtina etməzdi”.

Analitik Elxan Şahinoğlu düşünür ki, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Gürcüstanın vasitəçiliyinə müsbət yanaşır və bu haqda fikirlərini bir neçə dəfə

Lavrov doğru deyir, yoxsa Miller - Qafqazı qarışdırən “əl” ...

Moskva Vaşinqton və Brüsseli Cənubi Qafqazda sabitliyi pozmaqda ittiham edir, ABŞ isə əksini söyləyir; lakin Prezident uzaq Qərbin yox, yaxın Rusiyanın vasitəçiliyinə üstünlük verdi

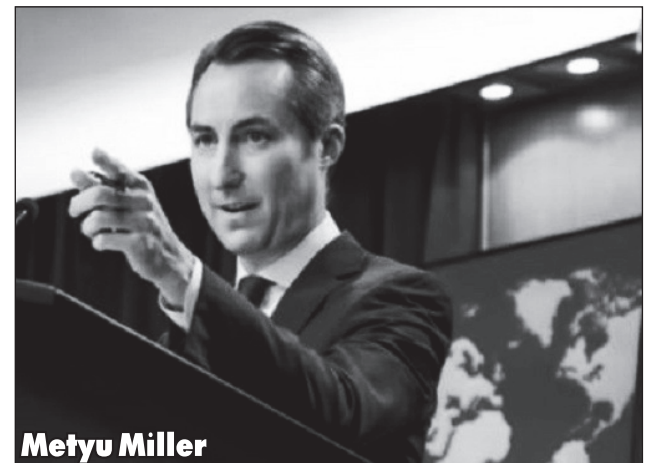
Sergey Lavrov

bildirib: “Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan da Azərbaycanın dövlət başçısı kimi tez-tez Gürcüstana səfər edir və qonşu dövlətlə strateji tərəfdaşlıqdan danışır, ancaq Tiflisin vasitəçiliyi ilə bağlı fikir bildirməkdən yayınır. Halbuki haradan baxsaq, Gürcüstanın vasitəçiliyi həm Azərbaycana, həm də Ermənistanla faydalıdır. Gələcək sülh sazişinin imzalanması üçün də Tiflis ən münasib məkandır. Buna Brüssel, Vaşinqton, Ankara, hətta Moskva da etiraz etmər”.

Eksperlin fikrincə, Kremldə sanki Qarabağla bağlı toplantı keçirilib və qərar verilib ki, Rusiya sülhməramlılarının bölgədən çıxarılması ləngidilsin: “Bu haqda əvvəlcə Rusiyanın xarici işlər nazirinin müavini RBK televiziyası kanalına müsahibəsində işarə vurdu, bir gün sonra nazir Sergey Lavrovdan oxşar açıqlama gəldi.

“ABŞ və Avropa İttifaqının qeyri-sabitlik toxumları səpdiyi bir vaxtda Qarabağdakı Rusiya sülhməramlıları Cənubi Qafqazda dinc həyatın qurulmasına kömək etməyə hazırdır” - deyən Lavrov Azərbaycan və Ermənistan arasındakı danışıqlarda Brüsselin və Vaşinqtonun vasitəçiliyindən narahatlıqlarını gizlətmədiklərini bildirdi. Bu narahatlığın Qarabağdakı Rusiya hərbi kontingenti ilə nə əlaqəsi var? Rusiya hərbi kontingenti Qarabağdan çıxandan sonra ora heç bir ölkənin hərbi qüvvələri daxil olmayacaq, bu, Rusiyadan əvvəl Azərbaycanın maraqlarına cavab vermir. Buna baxmayaraq, Kreml hərbi kontingentini Azərbaycan ərazisində saxlamağa çalışır. Buna yol verə bilmərik”.

Siyasi şərhçi Asif Nərimanlı bildirir ki, Paşinyan MDB dövlət başçılarının Bişkekə keçiriləcək görüşündə iştirak etməkdən im-

Metu Miller

tina edib: “Ermənistanın xarici işlər naziri Ararat Mirzoyan da Rusiyanın XİN rəhbərlərinin sammit çərçivəsində planlaşdırılan üçtərəfli görüşünə qatılmayacaq. Ermənistan Rusiyanın vasitəçiliyindən mümkün qədər qaçır. Bunun nə qədər mümkün olacağını proseslərin inkişafı göstərəcək, lakin mövcud situasiyada Bakı və İrəvanın danışıqlarında platformaların seçimi ilə bağlı problemin yarandığı görünür. Azərbaycan Fransasının rəhbərliyi ələ almaq istədiyi Qərb masasına getmək istəmir: bu masada kommunikasiyanın açılması və sərhədin delimitasiyasına yanaşma Bakının gündəliyinə uyğun deyil. Şarl Mişelin Brüssel formatına qayıtmaq təklifi qəbul edilsə belə, prinsiplial məsələlərdə razılaşmanın əldə ediləcəyi gözləntisi azdır”.

Təhlilçinin dediyinə görə, Ermənistanın Rusiya masasına əyləşməsi kommunikasiya və sərhədin de-

limitasiyası məsələsində iddialarından əl çəkməsi ilə nəticələne bilər, eyni zamanda bu, İrəvan üzərindən bölgəyə daxil olan Qərbin dəstəyindən də məhrum olmaq riski yaradır: “Bu situasiyanın mənfi tərəfi sülh sazişinin arxa plana keçməsi, esakalasiya riskinin artmasıdır. Hərçənd müsbət tərəfi də diqqətdən yayınmır: tərəflərin bir araya gəlməsində Qərb və Rusiya masası problemlidirsə, o zaman, üçüncü variant ön plana çıxacaq. Gürcüstan Bakı və İrəvanın danışıqları üçün yeni platformaya çevrilə bilər. Əliyevin Tiflis səfəri və Gürcüstanda görüş təklifini irəli sürməsi də buna hesablanmışdı. Üçüncü tərəflərin - Qərb və Rusiyanın prosesdə iştirak etməməsi Tiflis platformasında Bakı və İrəvanın anlaşa bilməsi imkanlarını da artırır”.

□ **Emil SALAMOĞLU**
“Yeni Müsavat”

“Ermənistan uzun illərdir PKK-ya maddi dəstək verir”

Meral Akşenerdən Qarabağla bağlı sensasiyalı çıxış

Türkiyənin İYİ Partiya sədri Meral Akşener parlament üzvlərinin qrup toplantısındakı çıxışında Azərbaycana və ermənilərin mümkün terror təhdidlərinə toxunub. Onun çıxışındakı bəzi məqamlardan belə məlum olur ki, terrorçuların Qarabağla bağlı hasısa “planları” ola bilər.

“Yeni Müsavat” Meral Akşenerin səsləndirdiyi fikirləri qısa təqdim edir:

“Bu gün bütün dünya növbəti şanlı mübarizədən sonra Türklərin yeni dirçəlişinə, yeni qələbəsinə şahid olur. Bu günə qədər Qarabağ təkcə Azərbaycanın deyil, böyük bir coğrafiyada hər bir Türkün davası olmuşdur.

Nə yaxşı ki, biz bu davanın sona çatdığını görə bildik. Şübhəsiz ki, Qarabağ bizim

yurd-yuvasından köç etmək məcburiyyətində qalmışdı.

İllərlə davam edən bu böyük mübarizə, bu böyük izzət-rab 2-ci Qarabağ müharibəsi nəticəsində can Azərbaycanımızın qələbəsi ilə başa çatdı. 2020-ci il noyabrın 10-da

imzalanmış atəşkəs razılaşması ilə Qarabağ öz azadlığını bərpa etdi. Lakin son iki ildə sazişin heç bir müddəasına əməl olunmadı. Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə məhəl qoyulmamağa çalışıldı. Bu səbəbdən sentyabrın 19-da

Azərbaycan Ordusu Xankəndi və ətrafına yönəlik antiterror tədbirləri keçirərək konstitusion hüquqlarını təmin etdi.

Beləliklə, “Dağlıq Qarabağ” ifadəsi tarixə çevrildi.

Lakin biz imkan verə bilmərik ki, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə xələl gətirə biləcək və regionda yaranan bu potensiala mane olacaq yeni terror ocağı meydana çıxsın. Çünki son zamanlar uşaqlara kiçik yaşda silah təlimi verərək, terroru təşviq etməklə Qarabağda daimi sabitliyin qarşısını almaq üçün terror təşkilatının əsaslarının qoyulduğunu görə bilirik.

Qarabağda Azərbaycana qarşı varlığını göstərə bilmə-

yən Ermənistan “ASALA”ya əsaslanan “Voma” adlı təşkilatla asimmetrik müharibəyə hazırlaşır. Üzbəüz döyüşdən qaçanlar öldürmək üçün xain yollar axtarırlar. Biz bilir ki, Ermənistan hökumətləri uzun illərdir PKK-ya maddi-texniki və insan resursları dəstəyi verir. Təməlinə Türk və Türkiyə düşmənciliyi olan bu birliyin “Voma-PKK” ortaqlığı ilə davam etməsi təbii ki, mümkün-dür.

Buna görə də sərhədlərimizdəki boşluqları dərhal aradan qaldırmalı, terrorçuların keçidinə qarşı daha möhkəm qorunmalıyıq. Hər kəs, xüsusən də Ermənistan hökuməti bir faktı çox yaxşı bilməlidir: Qarabağ Türküdüür! Qarabağ Azərbaycanındır! Heç bir terror növü bu həqiqəti dəyişdirə bilməyəcək!”

“Regional məsələlərin ”3+3“ formatında həll edilməsi vacibdir”. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Rusiya Federasiyası Təhlükəsizlik Şurasının katibini qəbul edərkən belə deyib. Dövlətimizin başçısı regional məsələlərin “3+3” formatında region ölkələrinin iştirakı ilə həll edilməsinin vacibliyini vurğulayıb, bu formatda müvafiq səviyyələrdə görüşlərin keçirilməsini qeyd edib.

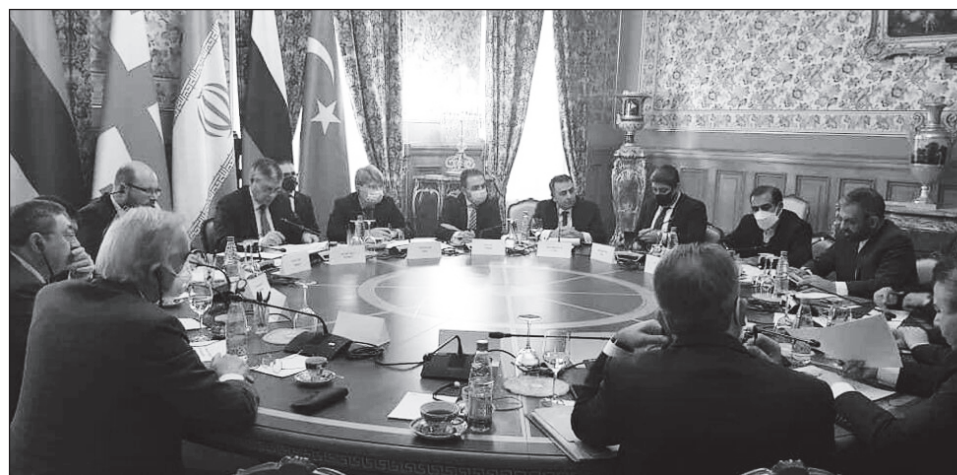
“Biz ”3+3“ formatında görüşləri davam etdirməyə hazırıq”. Ermənistanın İctimai Televiziyasına müsahibəsində baş naziri Nikol Paşinyan belə deyib: “”3+3“ formatına gəlincə, təsis yığıncağı keçirilən zaman müəyyən prinsiplər razılaşdırılıb və biz bu formatda işləməyə və buna önəm verməyə hazırıq. Bunun vacib olmasının səbəbi ondan ibarətdir ki, biz regional gündəliyi tez-tez uzaq yerlərdə müzakirə edirik və bu bölgədə müzakirə etmirik. Əlbəttə, beynəlxalq ictimaiyyət və tərəfdaşlarımız çox önəmlidir, lakin bizim region ölkələrinə və münasibətlərinə xor baxdığımız təəssüratı yaranmamalıdır”. Paşinyan qeyd edib ki, Ermənistan müəyyən müzakirələrdən sonra Tehrandə “3+3” formatında növbəti görüşə hazırdır.

Qeyd edək ki, “3+3” formatı Vətən müharibəsinin başa çatmasından az sonra Türkiyə və Azərbaycan liderlərinin təşəbbüsü ilə yaradılıb. Region dövlətləri arasında sıx əlaqələri və integrasiyanı nəzərdə tutan “3+3” formatının bir tərəfi Türkiyə, Rusiya və İran, digər tərəfi isə Azərbaycan, Gürcüstan və Ermənistandır. Bu formatda ilk görüş 2021-ci il dekabrın 10-da Moskvada keçirilib. Lakin Gürcüstan həmin görüşdə iştirak etməyib. Gürcüstan heç cür Moskva ilə birgə bu platformada iştiraka razılıq vermək istəmir. Gürcü tərəfi yaxşı başa düşür ki, regional platformalardan kənarda qalmamalıdır, ancaq istəyir ki, bütün iştirakçı dövlətlər başqa ölkələrin ərazi bütövlüyünə və suverenliyinə hörmətlə yanaşsınlar. Maraqlıdır ki, Prezident Əliyevin son Gürcüstan səfərində regional əməkdaşlıqla bağlı verilən mesajlarda konkret olaraq “3+3” formatı haqda fikir bildirilməyib. Bu isə onu göstərir ki, Tiflis Moskva ilə bir masada oturmağa hazır deyil.

Deputat Azər Badamov regionda həlli vacib olan məsələlərin hələ çox olduğunu söylədi: “Regional əməkdaşlıq sülh və inkişaf getirir. Ona görə də regionun məsələlərini uzaqlarda müzakirə etməkdənsə, məhz re-

Qərbin regiona müdaxiləsini önəmləndirmək cəhdi: “3+3” formatı alınacaqmı?

Ekspert hesab edir ki, Rusiya-Gürcüstan münasibətlərinin düzəlməsi yönündə bu formatın böyük rolu ola bilər

gionda həll etmək daha doğru olardı. Bu baxımdan, regionda öz həllini gözləyən çoxlu məsələlərin olması realıqdır. Regional inkişafda yeni bir formatın təşəbbüscüləri Azərbaycan və Türkiyədir. Bu format “3+3” adlandırmaqla bura Cənubi Qafqazın üç respublikası ilə yanaşı Türkiyə, Rusiya və İran daxildir. Son vaxtlar bu formatda əməkdaşlığın davam etdirilməsi ilə bağlı region ölkələrində tez-tez danışılır. Hətta İranın prezidenti bu ölkədə səfərdə olan Ermənistanın Təhlükəsizlik Şurasının katibi ilə görüşündə də “3+3” formatında əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsinin vacibliyindən danışib. Bu gün yaranan yeni dünya nizamı yeni əməkdaşlıq formatları meydana getirir. Təklif olunmuş “3+3” formatı yeni dünya nizamında regionumuza daha xeyirli olacağını hesab edirəm”.

Deputat bu əməkdaşlığı qaçılmaz sayır: “10 oktyabrda Prezident İlham Əliyev Rusiya Federasiyasının Təhlükəsizlik Şurasının katibi Nikolay Patruşevi qəbul edərkən da regional məsələlərin “3+3” formatında region ölkələrinin iştirakı ilə həll edilməsinin vacibliyini vurğuladı, bu formatda müvafiq səviyyələrdə görüşlərin keçirilməsini qeyd etdi. Amma region ölkələri arasında fikir ayrılıqları və ziddiyyətlərin qalması bu formatın işlək vəziyyətə düşməsinə mane olur. Məsələn, Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh müqaviləsinin imzalanmaması və Rusiya ilə Gürcüstan arasında ziddiyyətli məsələlərin olması

“3+3” formatının tez bir zamanda işlək vəziyyətə düşməsinə əngəlləyir. Amma hamı başa düşməlidir ki, bu formatın alternativini yoxdur. Əgər bizim taleyimizə, eyni regionda qonşu olmaq yazılıbsa, aralarımızdakı ziddiyyətlər də tez bir zamanda aradan qalxmalıdır və yeni bir dövrə başlamaq zamanı gəlib. Bütün bunları nəzərə alaraq regional məsələlərin müzakirəsi və əməkdaşlığın genişləndirilməsi üçün “3+3” formatında əməkdaşlıq qaçılmazdır”.

BAXCP sədrinin müavini, siyasi şərhçi Elçin Mirzəbəyli hesab edir ki, Rusiya-Gürcüstan münasibətlərinin düzəlməsi yönündə bu formatın böyük rolu ola bilər: “”3+3“ formatı Prezident İlham Əliyevin 44 günlük müharibədən sonra regionda və dünyada yaranmış reallıqlara uyğun olaraq, Avrasiyanın ən önəmli, strateji enerji və nəqliyyat dəhlizlərinin keçdiyi bir coğrafiyada davamlı sülhün, təhlükəsizliyin, iqtisadi fəallığın təmin edilməsi, qarşılıqlı etimadlı münasibətlərin formalaşdırılması məqsədilə irəli sürdüyü, Ön Asiyanın gələcəyi üçün həyati əhəmiyyət kəsb edən bir təşəbbüsdür. Təəssüf ki, təşəbbüsün irəli sürüldüyü zaman kəsiyindən bu yana sözügedən konfigurasıyanın tərkib hissəsi olmaqdan bəlli səbəblərdən yayınan Gürcüstanla yanaşı, Ermənistan da “3+3” formatının gerçəkləşməsi üçün dolayısıyla təxribatlarını davam etdirib. İndiki şəraitdə də İrəvanın sözügedən formatla bağlı nisbətən pozitiv açıqlamalar

verməsinin əsas səbəbi Ermənistanın bölgəyə xarici güclərin cəlb edilməsi istiqamətində atdığı addımları kompensasiya etməkdən və manevr imkanlarını genişləndirməkdən ibarətdir. Qənətimə görə, Gürcüstanın bu prosesdə iştirakı olduqca vacib amillərdən biridir. Rəsmi Tiflis ərəzələrinin ilhaqı ilə bağlı haqlı mövqə sərgiləsə də, Gürcüstanın bu prosesdə iştirakı gələcəkdə onun ərazi bütövlüyünün təmin edilməsinə töhfə də verə bilər. Qeyd edim ki, ötən il Gürcüstanla Rusiya arasındakı ticarət dövriyyəsi 2 milyard 636 milyon ABŞ dolları təşkil edib. Bu göstəricilərə görə, Rusiya Gürcüstanın əsas ticarət tərəfdaşdır. Bu ilin son səkkiz ayının nəticələrinə görə isə iki ölkə arasındakı ticarət dövriyyəsi 1,7 milyard dollardır və bu, ötən ilin yanvar-sentyabr ayları ilə müqayisədə 15% çoxdur. Bu, tərəfdaşlığın ən vacib elementini əks etdirən göstəricilərdən sonra Rusiyanın iştirak etdiyi formatdan “ərazi bütövlüyü” amilini əsas götürərək yayınmaq bir qədər qeyri-ciddi təsir bağışlayır. Ərazi bütövlüyü faktoruna görə bir dövlətin necə davranış sərgiləməli olduğunu Azərbaycan torpaqlarının işğal altında olduğu zaman kəsiyində nümayiş etdirib və Ermənistanla bütün münasibətlərini kəsməklə yanaşı, işğalçının regional layihələrdən kənarda qalması üçün haqlı olaraq, bütün mümkün vasitələrdən istifadə edib və buna nail olub. Hesab edirəm ki, Gürcüstanın “3+3” formatı çərçivəsində Rusiya ilə münasibətləri

Şeyx Qazaxıstanda danışdı, orden aldı

Qazaxıstanda səfərdə olan Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinin sədri Şeyxülislam Allahşükür Paşazadə Dünya və Ənənəvi Dinlər Liderləri Qurultayının katibliyinin 21-ci iclasında iştirak edib.

Qazaxıstan Senatının sədri Maulen Aşımbayevin rəhbərliyi ilə keçirilən tədbirdə 23 ölkədən dini liderlər, siyasi və ictimai xadimlər, ictimaiyyət və beynəlxalq təşkilatların nümayəndələri, o cümlədən Müsəlman Ağsaqqalları Şurasının Baş Katibi Məhəmməd Əbdüssəlam, BMT-nin Sivilizasiyalar Alyansının Ali Nümayəndəsinin müşaviri A.Pavlyuchenko, İslam Dünyası Liqası Baş Katibinin müavini Əbdürrəhman Əl-Zeid, Əl-Əzhər İslam Araşdırmaları Akademiyasının Baş Katibi Nazir Məhəmməd Əl-Ayad, Dinlərarası Dialoq Pontifik Şurasının İslamla dialoq üzrə Bürosunun rəhbəri Monsenior Xalid Akaş, Anqlikan Kilsəsi Baş Katibinin müavini, yepiskop Beyli Uells, Etnik Anlaşma Fondunun prezidenti Ravvin Mark Şnayer, Bəhreynin Kral Həməd adına Sülh içində Birgə Yaşayış Mərkəzinin prezidenti Şeyx Abdullah bin Əhməd Əl Xəlifə iştirak edəblər.

Maulen Aşımbayev Qazaxıstan prezidenti Kasım-Jomart Tokayevin tədbir iştirakçılarının müraciətini oxuyub.

QMİ sədri Şeyxülislam A.Paşazadə çıxışında dinlərarası dialoqun Astana global formatının xüsusi rolunu qeyd edib və bu platformanın əhəmiyyətinin və beynəlxalq aləmdə nüfuzunun artmasında ölkə prezidenti Kasım-Jomart Tokayevin xüsusi rolunu vurğulayıb. Şeyxülislam tədbir iştirakçılarına hazırda işğaldan azad edilmiş Azərbaycan ərazilərində aparılan quruculuq və bərpa işləri barədə məlumat verib. “Biz bərpa və minatəmizləmə işlərində Azərbaycana dəstək göstərən, yenidənqurma layihələrində iştirak edən hər bir dövlətə minnətdarıq. Bu əsnada, qardaş Qazaxıstan dövlətinə Füzuli şəhərində hədiyyə olaraq inşa etdirdikləri Kurmanqazı adına Yaradıcılıq İnkişafı Mərkəzinə görə dərin təşəkkürümüzü ifadə edirik”, - deyər QMİ sədri bildirib.

İclas iştirakçıları katibliyinin növbəti XXII iclasının 2024-cü ilin sentyabrında Astanada keçirilməsi barədə qərar qəbul edəblər.

Yekun nitqlə çıxış edən Parlament Senatının sədri Aşımbayev Qazaxıstan prezidentinin Şeyxülislam Allahşükür Paşazadənin yüksək dövlət mükafatı - “Dostluq” ordeni ilə təltif olunması barədə qərarını elan edib. Dövlət ordeni şeyxülislama tənənəli şəkildə təqdim edilib.

□ “Yeni Məsavat”

nasibətləri tənzimləmək imkanı yarana bilər və qarşılıqlı, etimadlı münasibətlərin formalaşacağı təqdirdə bu, qonşu ölkənin ərazi bütövlüyü ilə bağlı problemlərin həlli istiqamətində əlverişli zəmin yarada bilər. “3+3” formatının fəlsəfəsi çox aydın və açıqdır.

Regionun problemləri bölgə dövlətləri arasında, dialoq və əməkdaşlıq yolu ilə həll olunmalıdır. İndiki şəraitdə sözügedən format regional əməkdaşlıq üçün ən ideal və balanslı platformadır”.

□ Cavanşir ABBASLI
“Yeni Məsavat”

İçində göbələk bitən su qabı

Zamin Hacı
 zaminhaci@gmail.com

“Naxırçının faydası havayı eşşək minməkdir” (Azərbaycan ata sözü)

●●ncə zəhmətkeşlərimizə xəbərdarlıq etmək istəyirəm ki, bu gün bir az ehtiyatlı olsunlar. İmkamı olanlar fəlcəyə gedib dua yazdırsınlar, kasıblar da hökumətin sosial xidmətlərindən istifadə eləsin. Çünki bu gün ayın 13-üdür və cümə günüdür. Sınaqdan çıxmış tarixi təcrübəyə əsasən, əgər ayın 13-cü günü cüməyə təsadüf edərsə, həmin gün cinlər açılib buraxılır, qulyabanılar ortalıqda şllaq atır, divlər yerə enir, şeytənlər sosial şəbəkələrə daraşır. Xülasə, ağır gündür. Xüsusilə Qız bürcündə doğulanlara bu gün ərə getmək qətiyyəni məsləhət görülmür.

İkincisi, Gürcüstanda bir soydaşımız olan 27 yaşlı erkək 14 yaşlı başqa soydaşımız olan qız uşağını evlənmək məqsədilə qaçırmış, arvad eləmişdir, sonra nəse xoşuna gəlməyəndə uşağı güllə ilə vurub öldürmüşdür. Gürcüstan polisi erkəyi tutub zindana basmışdır, hazırda bu hadisə Qafqazın hər yerində müzakirə olunur, bir növ, həqiqətlərimiz dünyaya çıxır, kaş heç çıxmazdı.

Əslində Gürcüstan azərbaycanlıları arasında bu erkən nikahlar istiqamətli cinayətkarlıq halları təzə və nadir şey deyil, çox təəssüf olsun ki, son illərdə geniş yayılmağa başlamışdır. Fikrimcə, bunun əsas səbəbi İranın Borçalı camaatı arasında dini emisarlıq fəaliyyətinin artmasıdır, çünki İran dünyada bu cür dini pedofiliyanın geniş tətbiqat tapdığı ərazilərdən biridir, bəlkə lideridir. (Əfqanıstan da liderlərdən biridir, o baxımdan “birinciliyi” kimə vermək sahəsində təbəddülata girdik. İnşallah, bu şübhəli fikirlər üzündən cəhənnəm narında yanmarıq. Hazırda nar mövsümünün qızğın vaxtdır, onu da xalqımıza məlumat verək, alıb yesinlər. Çünki bəzi insanlar var, hökumətin qərarı olmasa nar yemir).

Bu biri yandan, əhalini düşündürən əsas məsələlərdən biri yenə də quru sərhədlərinin açılıb-açılmayacağıdır. Dünnən hansısa deputatın açıqlaması var idi, deyir inşallah, gələn ilin yanvarından yəqin sərhəd açılar. Ancaq bu da dəqiq bilmir, çünki sərhəd işinin sirri göylər tərəfindən yalnız operativ qərargaha nazil olmuşdur, başqa kimsə qanmaz.

Məncə, heç açılmasın, xoruz yox idi, guya səhər açılmırdı? Biz uşaq olanda SSRİ-də yaşayırdıq, sərhədin hər tərəfi bağlı idi, camaat da xoşbəxt olmuşdu, çünki elə bilirdik bütün dünya bizim günümüzdədir. Allah Qorbaçovun evini yıxsın, amin.

O vaxt heç tik-tok kimi zibillər də yox idi. Hökumət bu andıra qalmış şəbəkəni də iki aydır bağlayıb, lap əcəb eləyib. Dövlətin gücü bağlı şeylərinin çoxluğu ilə ölçülür. (Müqəddəs dinimizə görə zənən xeylağının üz-gözünün, əl-ayağının, qisası, hərtərəfli bağlı saxlanması əsrarı elə bundadır - qapalı zənən güclü zənəndir. Bir salavat çevirin, yazıya davam edək). Təklif eləyirəm hava və su sərhədlərimiz də bağlansın, rus vayenni gəmiləri günəşarı Bakı bulvarını su yoluna döndərməsin.

Bayaq deputat yazdım, yaxşı yadıma düşdü. Hörmətli deputatlarımız daim xalqın mənafeini düşünürlər. Məsələn, bu yaxında parlamentoda bir ciddi müzakirə açılmışdı, deputatlardan kimsə söylədi ki, dükanlarda camaata verilən bazarlıq kulyokları - selofan torbalar markalanmır. Bununla da biz o torbaların ekologiyamıza nə miqdar ziyan vurduğunu dəqiq bilmirik. Torba neçə ilə çürüyür, hansı zənbin dalından giləs tökülür, bu kulokları adamın başına keçirmək olarmı - bu cür detallar yeni. Əla müzakirə idi. Başqa deputat ərəz elədi ki, uşağına su qabı alıb, lakin üç gün sonra su qabı iylənibdir. “Hətta qabın içində göbələk vardı!” - sitatın sonu.

Üç manata su qabı alırlar, istəyirlər içində kilosu min manatlıq trufel (dombalan göbələyi) bitsin. Təklif edirəm su qablarını da bağlayaq.

Yəqin növbəti sessiyada “Deputat uşaqları üçün içində göbələk bitməyən su qablarının istehsalı haqda Qanun” müzakirəyə çıxarılmalıdır. Lakin nəbədə ayın 13-ü! Nəhs gündür.

Hələlik əsas dərclərimiz budur, salamat qalın.

Oktabrın 13-də Qırğızıstanda MDB Dövlət Başçıları Şurasının iclası başlayıb. Burada Rusiya Federasiyası, Azərbaycan, Belarus, Qırğızıstan, Qazaxıstan, Tacikistan, Türkmənistan və Özbəkistan prezidentləri iştirak edirlər. Liderlərin geniş gündəliyi, o cümlədən ticarət-iqtisadi sahədə əməkdaşlığı müzakirə ediləcəyi gözlənilir.

Oktyabrın 12-də isə Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putin Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevlə Qırğızıstanda MDB sammiti çərçivəsində görüş keçirib. Görüş Bakı vaxtı ilə saat 19 radələrində başlayıb. Görüşdə geniş tərkibdə nümayəndə heyətləri də iştirak edib.

Rusiya prezidentinin köməkçisi Yuri Uşakov bir gün əvvəl bildirib ki, prezidentlər Qarabağ ətrafındakı vəziyyəti və Rusiya sülhməramlılarını, o cümlədən ermənilərinin öz torpaqlarına mümkün qayıdışını təmin etmək kontekstində imkanları müzakirə edəcəklər. “Deyə bilərəm ki, biz bu əlaqəyə böyük əhəmiyyət veririk. Rusiya-Azərbaycan münasibətləri yüksək səviyyədədir və dinamik inkişaf edir. Prezidentlər həm iqtisadi sahədə, həm də nəqliyyat, logistika, energetika və sənaye sahələrində birgə təşəbbüslərin həyata keçirilməsi kontekstində gələcək inkişaf perspektivləri barədə fikir mübadiləsi aparacaqlar”, - deyər Uşakov jurnalistlərə bildirib.

O qeyd edib ki, Rusiya sülhməramlı kontingentinin mandatı 2025-ci ilin dekabrında başa çatır. “Və burada kontingentimizdən mümkün gələcək istifadənin müxtəlif variantları nəzərdən keçiriləcək, o cümlədən Qarabağ ermənilərinin sentyabrda baş vermiş məlum hadisələrdən sonra tərk etdikləri yaşayış yerlərinə mümkün qayıdışının təmin edilməsi kontekstində”, - Putinin köməkçisi bildirib.

(Görüş barədə ətraflı şərhləri sabahkı sayımızda oxuya bilərsiniz).

Qeyd edək ki, Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan sammitə qatılmaqdan imtina edib. “Ermənistanın baş naziri Paşinyan müəyyən şərtlərə görə iştirak etməyəcək”, - Uşakov jurnalistlərə deyib. Onun iştirak etməməsinin səbəbləri barədə Kremlin xəbəri olub-olmaması ilə bağlı suala Rusiya prezidentinin köməkçisi belə cavab verib: “Biz bilirik, amma yəqin ki, bunu özü izah edəcək”.

Prezident Əliyev Putinlə görüşdü: Qarabağ və sülhməramlılar

İki ölkə rəhbəri nəqliyyat, logistika, energetika və sənaye sahələrində birgə əməkdaşlığın perspektivlərini də müzakirə edib; Lavrovdan Ermənistanla sərt tənqid və Paşinyanın Bışkekə niyə gəlmədiyinin səbəbləri...

Paşinyan isə Qırğızıstan prezidenti Sadır Japarovla telefon danışığında “bir sıra şərtlərə görə MDB Dövlət Başçıları Şurasının iclasında iştirak edə bilməyəcəyini” deyib. Maraqlıdır ki, Paşinyanın oktyabrın 18-də Strasburqda Avropa Parlamentinin plenar iclasında çıxış edəcəyi dəqiqləşib. Bunu Qranadada keçirilən Aİ-nin qeyri-rəsmi sammiti çərçivəsində keçirilən mətbuat konfransında AP rəhbəri Roberta Metsola deyib.

Prezident İlham Əliyev oktyabrın 11-də MDB-yə üzv dövlətlərin Təhlükəsizlik və Xüsusi Xidmət Orqanları Rəhbərləri Şurasının 53-cü iclasının iştirakçıları ilə görüşdə Paşinyanın Bışkekə gəlməməsinin səbəbləri barədə danışib.

“Oktyabrın 12-də Rusiya tərəfinin təklifi ilə Rusiya, Azərbaycan və Ermənistan xarici işlər nazirlərinin Bışkekə görüşü olmalı idi. Biz Rusiya Federasiyasının vasitəçiliyini minnətdarlıqla qəbul edirik, çünki Rusiya bizim qonşumuz, müttəfiqimiz, həmçinin bizim regionda yerləşən, minlərlə kilometr uzaqda olan ölkələrdən fərqli olaraq qonşuluqda yerləşən Ermənistanın da müttəfiqidir. Təbii ki, ölkələrimiz arasında münasibətlərin tarixi, əlbəttə, Rusiya tərəfinin vasitəçiliyini nəzərdə tutur. Biz bu təklifi müsbət qarşıladıq və xarici işlər nazirimiz Rusiya və erməni həmkarları ilə görüşməyə hazır idi. Təəssüf ki, erməni tərəfi bu görüşdən

imtina etdi. İndi sual yaranır: Ermənistan sülh istəyirmi? Zənnimcə, xeyr, çünki əgər sülh istəsəydi, bu imkandan imtina etməzdi. Ermənistanın baş naziri 6 saata Qranadaya uçuş, orada Azərbaycanı müzakirə edildiyi mənasız görüşdə iştirak edir, amma 2-3 saata Bışkekə uça bilmir, onun mühüm işləri varmı...”, - deyər dövlət başçısı bildirib.

Siyasi şərhçi Asif Nərimanlı Globalinfo.az deyib ki, Paşinyanın Bışkekə gəlməkdən imtina etməsinin iki səbəbi var: “Birincisi, Putinlə bir araya gəlməkdən çəkinir, çünki Rusiyanın etirazına baxmayaraq, Ermənistan Roma Əsasnaməsini ratifikasiya etdi. Moskva-İrəvan xəttində təmaslar da minimuma enib, Ermənistanın anti-Rusiya siyasətini gücləndirməsi Kremlə qəzəb doğurur. Paşinyan Bışkekə getsəydi, baş verənlərə görə Putinə hesab verməli olacaqdı. Digər tərəfdən, erməni baş nazir bununla Qərbdə onu dəstəkləyənlərə Rusiyadan imtina etdiyini göstərir.

İkincisi, Moskvanın sammit çərçivəsində Azərbaycan, Rusiya və Ermənistan XİN rəhbərlərinin üçtərəfli görüşünü təşkil etmək planını pozmaqdır. Ermənistan Xarici İşlər Nazirliyi bu görüşdə iştirakdan imtina etdi. Bunun fonunda Paşinyan Bışkekə getsəydi, Putin liderlər səviyyəsində üçtərəfli görüşü təşkil edəcəkdi.

Göründüyü kimi, Paşinyan anti-Rusiya ritorikasını

gücləndirir. Əvvəlcə Ermənistan parlamenti Roma Əsasnaməsini ratifikasiya etdi, ardınca Bışkekə keçirilən KTMT təlimlərində iştirakdan imtina olundu, indi isə Nikol Qırğızıstan paytaxtında MDB liderlərinin görüşünə gəlmir, əksinə, Strasburqa səfərə yollanır. Ən yaxşı halda onun videoformatda iclasa qatılacağı gözlənilir.

Qeyd edək ki, Bışkekədə MDB üzv dövlətlərinin xarici işlər nazirlərinin görüşündən sonra **Rusiyanın xarici işlər naziri Sergey Lavrov** “Rusiya Cənubi Qafqazda NATO maraqlarının Ermənistan vasitəsilə təşviqinə cəhdlər görür” deyib. Anti-Rusiya əhvali-ruhiyyəsinin qızıqdırılmasına gəlincə, Lavrova görə, bu, müəyyən dərəcədə süni şəkildə həyata keçirilir: “Ermənistanda son illər yaradılan qeyri-hökumət təşkilatlarının sayından xəbərimiz var. Bunların sayı əvvəllər də çox idi. Əlbəttə ki, bu təşkilatlar Ermənistanla Rusiya arasında dostluq münasibətlərinin inkişaf etdirilməsi məqsədilə yaradılmayıb. Onlar anti-Rusiya əhval-ruhiyyəsi üçün zəmin yaratmaq və ilk növbədə ABŞ-ın, Avropa İttifaqının, NATO ölkələrinin Ermənistan vasitəsilə bu regionda maraqların təşviqinə hazır görmək məqsədi daşıyır. Biz bu cəhdləri görürük. Onlar bu yolla müəyyən nəticələr də əldə edirlər”, - o vurğulayıb.

□ **Orxan ƏLİYEV,**
 “Yeni Müsavat”

12 oktyabrda Milli Məclisin xüsusi iclası keçirildi. Spiker Sahibə Qafarova giriş nitqi ilə çıxış edərək bildirdi ki, iclasın gündəliyində bir məsələ var: İlham Heydər oğlu Əliyevin Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilməsinin 20-ci ildönümü ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin bəyanatının qəbulu.

Parlament sədri çıxışında Prezident İlham Əliyevin 20 illik fəaliyyətindən, tarixi uğurlarından danışdı: “Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev Vətənimizin bu günü və sabahı naminə həyata keçirdiyi möhtəşəm işlərlə xalqımızın dərin hörmət və məhəbbətini qazanmışdır. Son yirmi il Azərbaycanın dövlətçilik tarixinə dinamik və hərtərəfli inkişaf dövrü kimi daxil olmuşdur. Ölkə həyatının bütün sahələrində böyük uğurlar, misilsiz və qürurverici qələbələr əldə edilmişdir. Azərbaycanın zəngin iqtisadi, siyasi və hərbi potensialı yaradılmışdır. Bütün bu nailiyyətlərin təməlinə Ulu öndər Heydər Əliyevin başladığı və möhtərəm Prezident İlham Əliyevin inamla davam etdirdiyi uzaqgörən daxili və xarici siyasət xətti dayanır”.

Sədr qeyd etdi ki, Prezident İlham Əliyevin hərbi quruculuq siyasəti nəticəsində müasir dövrün ən yüksək standartlarına cavab verən silahlı qüvvələr yaradılıb: “Qarabağı və Şərqi Zəngəzuru heç vaxt görməyən, ancaq doğma torpaq yolunda canından keçməyə hazır olan gənc nəsil yetişdirilmişdir. Bu isə xalqımızın və dövlətimizin müqəddəratı ilə bağlı olan ən mühüm problemi həll etməyə imkan vermişdir. Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin yüksək sərkərdəlik məharəti və Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin döyüş əzmi və rəşadəti, yüksək hərbi-texniki və mədəni-psixoloji hazırlığı 44 günlük Vətən müharibəsində tarixi qələbəni təmin etmişdir. 30 ilə yaxın Ermənistanın işğalı altında qalan Azərbaycan torpaqları azad edilmiş və Ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən başladılmış tarixi missiya layiqincə sona çatdırılmışdır. Dünya miqyasında az sayda liderə nəsib olan möhtəşəm Zəfərə imza atmaqla cənab İlham Əliyev öz adını Azərbaycan tarixinə əbədi həkk etmişdir. Hörmətli həmkarlar! Azərbaycan dövlətinə qarşı təhdidlərə son qoymaq üçün Ali Baş Komandanın rəhbərliyi ilə bu il sentyabrın 19-20-də Qarabağda həyata keçirilən lokal antiterror tədbirləri hərbi tariximizin yeni şanlı səhifəsini təşkil etmişdir. Azərbaycan ərazisində qanunsuz qalan Ermənistan silahlı birləşmə-

Milli Məclisdə müzakirə və bəyanat

İlham Əliyevin Azərbaycan Prezidenti seçilməsinin 20-ci ildönümü ilə əlaqədar müzakirələrdə ilginclik təkliflər

ləri və terrorçu qruplar dərmədağın edilmiş, Ermənistanın dəstəyi ilə yaradılan kriminal xunta rejiminin fəaliyyətinə son qoyulmuşdur. Bu gün biz qürurla söyləyirik ki, Azərbaycan Prezidentinin siyasi iradəsi və qətiyyəti sayəsində Azərbaycanın suverenliyi onun bütün ərazisində bərpa edilmişdir”. **Prezident tarixi missiyasını həyata keçirməkdə yeni böyük uğurlar arzulayan S.Qafarova sonda bildirdi:** “Əmin etmək istəyirik ki, cənab İlham Əliyevin bu missiyasını qanunvericilik fəaliyyəti sahəsində dəstəkləmək üçün Milli Məclis öhdəsinə düşən vəzifələri bundan sonra da layiqincə yerinə yetirəcək”.

Spikerin çıxışından sonra Prezident İlham Əliyevin 20 illik fəaliyyəti ilə bağlı videoxəbərlər nümayiş etdirildi.

Bunun ardınca deputatların çıxışları başladı.

“Azərbaycan Respublikasının prezidenti kimi fəaliyyətinin 20-ci ildönümünü qeyd etdiyimiz İlham Əliyevin uzun illər müşahidə etdiyim bəzi məziyyətləri barədə 1987-ci ildən siyasətdə olan şəxs kimi mən də bəzi fikirlərimi demək istəyirəm. O, Allahın seçdiklərindən və sevdiələrindən. Yalnız Allahın köməyi ilə bugünkü uğurlara imza atmaq olar”.

Bunu **deputat, Milli Məclisin hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin sədr müavini Qüdrət Həsənzadə** parlamentin xüsusi iclasında söylədi. O bildirdi ki, İlham Əliyevin siyasətçi kimi ən üstün xüsusiyyəti insanlarla ünsiyyət qurmaq, onların etibarını qazanmaq bacarığıdır. “Məhz bunun nəticəsində o, dünyanın bir çox liderlərini, Azərbaycanın dostu və müttəfiqi edib, sözünü tutan siyasətçi kimi ölkəmizə etibarlı tərəfdaş imici qazanıb. Geosiyasi vəziyyəti düzgün qiymətləndirmək, ölkəmizin əl-

verişli coğrafi mövqeyindən səmərəli istifadə etmək qabiliyyəti ona ölkəmiz üçün həyatı əhəmiyyət kəsb edən bir çox transmilli layihələri həyata keçirmək imkanı verib, Azərbaycan şimal-cənub, şərq-qərb nəqliyyat xətlərinin keçdiyi qovşağa çevrilib. Onun Türkdövlətlərinin birləşməsinin yaranmasında xüsusi rolunu, xidmətlərini də qeyd etmək istəyirəm. İnanıram ki, İlham Əliyev daxili siyasətə kənar təsirlərin mövcudluğunu və xalqımızın sosial inkişaf indeksini, demokratik vərdişlərin inkişaf səviyyəsini nəzərə alaraq, ölkəmizi, onun varlığını şübhə altına ala biləcək siyasi təlatümlərdən qorumaq üçün ayağını əyləcə qoyub bəzi prosesləri ləngitməklə, səbrlə geniş islahatlar üçün əlverişli regional, geosiyasi vəziyyətin yaranmasını gözləməkdədir. İnşallah, Uca Tənn həm ona, həm bizlərə həmin islahatların həyata keçirilməsində iştirakçı olmağı da nəsib edər. İlham Əliyevin xarici siyasətdə çevik, cəsarətli, vaxtında müdrik qərarlar qəbul etmək qabiliyyəti hər kəsi Azərbaycanın qanuni maraqlarını nəzərə almağa məcbur edib. Bu keyfiyyətləri ilə o, Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin düşmənlə təkbətkə qalmasını və torpaqlarımızın işğaldan azad olunmasını təmin edən möhtəşəm qələbəmizi təmin etdi. Onun 20 illik fəaliyyətinin nəticəsi işğaldan azad edilmiş Qarabağ, region üçün yaradılmış sülh və əməkdaşlıq imkanlarıdır”.

Q.Həsənzadə yekunda **təkliflərini səsləndirdi:** “Biz hökumət üçün icrası məcburi olan qərarlar qəbul edə bilərik. Amma qələbəmizin əsas müəllifi kimi İlham Əliyevin adının əbədləşdirilməsi haqqında qanun qəbul edə bilərik. Həmin qanunda Xankəndidə onun adını daşıyacaq möhtəşəm bir məscidin - əvvəllər təklif etmişdim ki, belə bir məscid Şuşa şə-

hərində tikilsin - Qarabağda isə yeni bir şəhərin salınması da nəzərdə tutula bilər”.

Deputat Razi Nurullayev İ.Əliyevin təcrübəsindən bəhrələnməyi təklif etdi: “Allah şahiddir ki, bunu bütün səmimiyyətimlə deyirəm. Ona görə də bu siyasəti, diplomatiyanı, regionda və dünyada gedən prosesləri öz xeyrinə həll etmə bacarığını ayrıca bir fakültə kimi, mərkəz kimi öyrənmək lazımdır. Çoxlu kitablar yazılır, məqalələr dərc edilir, jurnallar çıxarılır, amma əgər o da deyəcəm ki, hamısı az qala biri-birinin təkrarıdır. Öyrədici, faktlara və Prezidentin atdığı addımlara söykənən, bu gün yaşadığımız siyasi gerçəkliyi indiki və gələcək nəsillərə çatdırmaq üçün konkret kinolar, səndli filmlər, vəsaitlər çəkmək və yazmaq lazımdır. Mən xeyli insanlar görmüşəm ki, onlar bunu etmək istəyir, söz olaraq deyir və vəsait istəyir. Zənimcə, dəyərli, gərgin əməyin və araşdırmanın məhsulu olan ssenarilər, ideyalar ortaya qoyulsa, vəsait ayrılar mütəq tapılar. İmkanlı şəxslərimiz çoxdur, onlar məmnuniyyətlə cənab Prezident haqqında dəyərli və standartlara cavab verən istənilən təşəbbüsü dəstəkləməyə hazırdır. Təki layiqli təşəbbüslər olsun, konkret real ideyalar irəli sürülsün, köməklik mütəq olaçaq”.

Birinci vitse-spiker Əli Hüseynli dedi ki, bəzi ölkələrdə hakimiyyətdə qalmaq üçün konstitusiyaya quruluş dəyişənlərdən fərqli olaraq, Prezident İlham Əliyev xalqın səsinə alaraq hakimiyyətdə qalıb: “Bu gün bölgəmizdə İlham Əliyevin sözü olmadan heç bir qərar qəbul edilə bilməz”. Ə.Hüseynli qeyd etdi ki, indi Qarabağdakı qələbəmizlə oradan ermənilər təxliyə edilirsə, radikal müxalifət də Azərbaycandan

təxliyə olmaqdadır: “Prezident İlham Əliyev tarixi yəndən yazır. Prezident İlham Əliyev öz qətiyyətli çıxışlarında tarixi həqiqətləri - AXC-nin Şuşanı verməsi, AXC-nin zor gücünə hakimiyyətə gəlməsini çəkinmədən dilə gətirdi, cəmiyyətdə populizmə son qoydu. Regionda məxməri inqilabların yetişdirdiyi marionet liderlərdən fərqli olaraq, İlham Əliyev güclü liderdir. Bu gün prezident Heydər Əliyev siyasətini uğurla davam etdirir. Qarabağı işğaldan azad edilib, məhz Heydər Əliyev siyasəti Qafqazda sülhü daimi edəcək”.

Deputat Vahid Əhmədov

İlham Əliyevin prezidentliyi dövründə əldə olunan iqtisadi uğurlara diqqət çəkdi: “Hakimiyyətinin ilk illərindən etibarən yüksək idarəçilik qabiliyyəti, xarici və daxili siyasətdə səriştəsi ilə fərqlənən prezidentə xalqın inamı və etibarı görülməmiş dərəcədə artdı və İlham Əliyev 2008, 2013, 2018-ci ildə keçirilən prezident seçkilərində də layiqli qələbə qazandı”.

Deputat bildirib ki, Azərbaycanın sosial-iqtisadi və hərbi sahədə əldə etdiyi uğurlarının başında İlham Əliyevin apardığı siyasət dayanır: “20 il ərzində, ölkəmizdə ÜDM-in nominal həcmi 22 dəfə artaraq, 133,8 milyard manata çatıb. Ölkə əhalisinin gəlirləri 13,7 dəfə, strateji valyuta ehtiyatları isə 41 dəfədən çox artaraq 1.6 milyard dollardan 65,9 milyard dollara çatıb. Ölkədə nəqliyyat, təhsil, enerji, turizm və digər sahələr üzrə infrastruktur yenidən qurulmuş və genişləndirilmiş ölkə iqtisadiyyatına 250 milyard dollardan artıq vəsait yatırılıb”. **V.Əhmədov deyib ki, prezident İlham Əliyevin daxili siyasət kursunun çox mühüm istiqamətlərindən birini də sosial siyasət təşkil edir:** “Həyata keçirilən sosialyönümlü siyasətin nəticəsində 2003-cü ildə 383.1 manat təşkil edən orta aylıq əmək haqqı, hazırda 900 manatdan artıqdır. Bu illər ərzində, 2 milyondan artıq iş yeri açılıb. Yoxsulluq həddi 49 faizdən 5 faizə qədər azalıb. Postmüharibə dövründə, şəhid ailələri və müharibə ilə əlaqədar əlilliyi olan şəxslərə 5250, bu il isə 750 mənzil və fərdi ev təqdim olunub”.

“Xalqın Ümummilli lideri Heydər Əliyev, lideri isə İlham Əliyevdir”. Bu fikri isə Milli Məclisin deputatı Siyavuş Novruzov söylədi. Qeyd etdi ki, Prezident İl-

ham Əliyevin hakimiyyətdə olduğu və ondan əvvəlki müddət hamar olmayıb: “Çünki Heydər Əliyevin oğlu olmaq həm şərəfli, həm də məsuliyyətlidir. Bu gün Ulu öndərin siyasəti əsasında aparılan işlərin nəticəsində nailiyyətlərin əldə olunmasının şahidiyiq. Prezident İlham Əliyevə qarşı olan haqsızlıqların çoxunu bilir. Hələ o vaxt Heydər Əliyevə qarşı Qorbaçov və ətrafında olan ermənilərin ən ağır zərbələrini məhz Prezident alıb. Demokratiya qırıntıları Heydər Əliyevin oğlu olduğuna görə İlham Əliyevin Naxçıvana gətməsinin qarşısını aldılar.

Bax, bu cür ağırlı və əziyyətli proseslərdən keçib. Prezident İlham Əliyev 5 dövlət çevrilişinə cəhdin qarşısının alınmasında Ulu öndərlə çiyinə-çiyinə çalışıb. Bundan başqa, 2003-cü ildəki seçkidən sonra AXCP-Müsavat dəstəsi Azadlıq meydanına töküldülər. O zaman da İlham Əliyevin qətiyyəti nəticəsində çevrilisə cəhdin qarşısı alındı. Həmçinin dövlətimizin çöyrəyini yeyən Prezident Aparatının şöbə müdirləri, digər şəxslər çevrilisə etmək istəyirdilər. Sonrakı dövrlərdə də İlham Əliyev Azərbaycana qarşı təxribat aparanaqların qarşısını aldı və nəticə qələbə ilə başa çatdı. Bir sözlə, Prezidentin gördüyü bütün işlər Ümummilli Lider Heydər Əliyevin siyasi xəttidir. 1920-ci ildən bu yana kimsə xalqın lideri hesab olunmayıb. Xalqın Ümummilli lideri Heydər Əliyev, lideri isə İlham Əliyevdir”.

Müzakirələrdən sonra İlham Əliyevin Prezident seçilməsinin 20-ci ildönümü ilə əlaqədar bəyanat qəbul edildi. Bəyanatda deyilir: “Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi əmindir ki, Prezident İlham Əliyevə xas olan siyasi bəsrət və səriştə Azərbaycanın müstəqillik yollarında bundan sonra da inamla irəliləməsinə təmin edəcəkdir. Milli Məclis Vətənimizin və xalqımızın bu günü və sabahı naminə dəyərli fəaliyyətində dövlət başçısına yeni böyük uğurlar arzulayaraq, onun uzaqgörən daxili və xarici siyasətini, həmişə olduğu kimi, fəal surətdə dəstəkləyəcəyini, həyata keçirilən quruculuq işlərinin qanunvericilik bazasını möhkəmləndirmək və təkmilləşdirmək üçün öhdəsinə düşən vəzifələri layiqincə yerinə yetirəcəyini bəyan edir”.

Sənəd yekdilliklə qəbul edildi.

□ **Elsad PASASOV,**
“Yeni Müsavat”

ABŞ və onun müttəfiqləri Müstəqil Dövlətlər Birliyinə (MDB) üzv ölkələrdə vəziyyəti gərginləşdirmək üçün genişmiqyaslı işə başlayıb. Belə bir iddia ilə Rusiya Federal Təhlükəsizlik Xidmətinin (FTX) direktoru Aleksandr Bortnikov çıxış edib. Bortnikov deyib ki, ABŞ və onun müttəfiqləri MDB məkanında siyasi böhranlara ilk şərtlər və “rəngli inqilab” ssenarilərinin həyata keçirilməsi üçün lazımi şərait yaratmağa çalışır. Bortnikov əlavə edib ki, beynəlxalq vəziyyət xeyli mürəkkəbləşib: “Bu da MDB məkanında əsas problemlərin nəzərəcarpacaq dərəcədə kəskinləşməsinə və yeni təhlükələrin yaranmasına səbəb olub”.

Onun sözlərinə görə, ABŞ və onun müttəfiqləri MDB ölkələrində vəziyyəti sarsıtmaq, arzuolunmaz dövlətlərə sanksiya təzyiqi göstərmək, logistik marşrutları bağlamaq, yeni nəqliyyat dəhlizləri yaratmaq və bununla da global iqtisadi böhranın mənfi nəticələrini artırmaq istəyirlər.

Bortnikov bildirib ki, kollektiv Qərb beynəlxalq hüququn müəyyən edilmiş normalarına məhəl qoymayaraq, şantaj və müxalifləri qorxutmağın ən təsirli formalarını axtarır, MDB ölkələri ilə onların qonşuları arasında mövcud dostluq münasibətlərinə zərbə vurur: “Qərblilərin xüsusi səyləri nəzarətsiz dövlətlərarası birlikləri məhv etməyə və onların iştirakçılarını alternativ formatlara cəlb etməyə yönəlib ki, bu da qurulmuş ticarət, iqtisadi, siyasi, mədəni və tarixi əlaqələri kəsir”. FTX rəhbərinin fikrincə, Qərb öz kəşfiyyat xidmətləri, eləcə də idarə olunan qeyri-hökumət təşkilatları və media vasitəsilə MDB ölkələrində etnik və dini ədavətin və silahlı münaqişələrin qızışdırılmasına çalışır, bununla da siyasi böhranlar üçün ilk şərtlər və siyasi böhran üçün lazımi şərait yaradır. Bortnikov əlavə edib ki, kollektiv Qərb MDB məkanında “rəngli inqilab” ssenarilərinin həyata keçirilməsinə çalışır. Bundan əvvəl Gürcüstan DTX-sı iddia etmişdi ki, USA-

ID “rəngli inqilab”a sponsorluq edir. Bu təşkilatın Sorosla ciddi əlaqələri var.

Ümumiyyətlə, postsovet məkanında “narıncı” inqilabları, “məxməri” inqilabları, Maydan hərəkətini Qərb fondları təşkil edib. Lakin son illərdə bu regionda siyasi çevrilişlər üçün cəhdlər yoxdur. Çünki hakimiyyət dəyişikliklərinin yerini münaqişələr, strateji mübarizələr tutub: Ukrayna müharibəsi, Ermənistan uğrunda strateji savaş, Qərb-Rusiya qarşılıqlı əlaqələri... Bütün bunlar həmin inqilabların ardınca davam edən geopolitik toqquşmaların ardıdır. Amma Rusiyanın ciddi həyəcanı hiss olunur. FTX rəhbərində Qərb bölgədə dəyişikliklərə həzırılıqla bağlı kəşfiyyat informasiyaları ola bilər. Qeyd edək ki, MDB Dövlətlərinin Təhlükəsizlik və Xüsusi Xidmət Orqanları Rəhbərləri Şurasının Bakıda iclası keçirilib. Həmin toplantıda Rusiya Federasiyası Federal Təhlükəsizlik Xidmətinin direktoru Bortnikov da iştirak edib. Bortnikov MDB Dövlətlərinin Təhlükəsizlik və Xüsusi Xidmət Orqanları Rəhbərləri Şurasının sədridir. Güman edilir ki, bu toplantıda da Bortnikovun Bakıya gəlməzdən öncə səsləndirdiyi bu iddialarla bağlı müzakirələr aparılıb.

REAL Partiyasının Siyasi Komitəsinin üzvü Natiq Cəfərlinin qəzetimizə dediyinə görə, belə açıqla-

Azərbaycan və yaxın ətrafda “rəngli inqilablar” xəbərdarlığı

Qərbin MDB-yə üzv ölkələrdə yeni siyasi çevriliş ssenariləri hazırladığı açıqlandı; məqsəd Rusiyanın çevrəsində qaynar ocaqlar yaratmaqla onun təsir dairəsini kiçiltməkdir - şərh

malar əvvəllər də olub. Onun fikrincə, Gürcüstan, Ukrayna hadisələrindən sonra belə fikirlər tez-tez səslənirdi: “İrevanda Paşinyan hakimiyyətə gəldikdən sonra yenə bu iddialar irəli sürüldü. Belə çıxır ki, Rusiya məlumatlı olur, amma qarşısını ala bilmir. Bütün hallarda xalqlar öz seçimini edir. Paşinyan iki dəfə seçkidə qalib gəlib, Tiflisdə de Saakaşvili iki dəfə seçkini udub, seçki ilə də iqtidardan

gedib, Ukrayna haqda da bu fikirləri söyləmək olar. FTX rəhbəri isə görünür ki, daxili auditoriyaya hesablanmış çıxış edib. Yeni başqa dövlətlərdə qarışıqlıq olur, Rusiyada isə sabitlikdir. Həmçinin, onun sözləri Mərkəzi Asiya dövlətlərinə bir işarədir”. **N.Cəfərli hesab edir ki, Azərbaycanda xalq tərəfindən dəstəklənən prezident var, seçkilər keçirilirsə, qalib gələr:** “Əslində bir sıra ölkələrdə rəngli inqilabları Ru-

siya özü edib. Bundan əlavə, Rusiya narahatdır ki, postsovet məkanında ölkələr Qərb inteqrasiya edir, müstəqil addımlar atır. Xüsusən də Rusiyanın Qazaxıstanla bağlı narahatlığı var, Tokayev hökumətinin bəzi addımları onun xoşuna gəlmir”.

Siyasi analitik Azad Məsiyev “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, Rusiya-ABŞ arasında diplomatik, siyasi-hərbi savaş gedir. Ekspert vurğuladı ki, Birləşmiş Ştatlar Ru-

siyanı dünyanın siyasi arenasından bir supergüc kimi silmək üçün onun ətrafında demokratiya bayrağı altında hakimiyyət çevrilişləri edib: “Ukraynada bunun daha böyük nəticəsini gördük və Kiyev klounlaşdırıldı. Bununla məqsəd Rusiyanın çevrəsində qaynar ocaqlar yaratmaqla onun təsir dairəsini kiçiltməkdir. Soros bu prosesdə xüsusi iştirak edir. Bu gün Ukrayna ilə yanaşı Ermənistan üzərindən də Rusiya əleyhinə siyasət aparılır”. **A.Məsiyev bildirdi ki, Azərbaycanda da vaxtilə Soros fondu olub:** “Bu təşkilatın fəaliyyəti anti-Rusiya mühiti yaratmaq, qərbpərəst güclərlə ölkədə dəyişiklik etmək olub. Eyni zamanda Orta Asiyada Rusiyanın təsirini azaltmaq istiqamətində addımlar atılıb. Amma Rusiya xarici siyasətində dönüş edə bilib. Əvvəllər siyasi müstəvidə idisə, indi iqtisadi prizmadan məsələlərə yanaşır. Bu gün Rusiya Türkiyə ilə birgə iqtisadi maraqlarını reallaşdırmağa çalışır. Yeni Rusiyanın yeni siyasi doktrinası bundan ibarətdir”.

□ **Emil SALAMOĞLU**
“Yeni Müsavat”

Bakıya qarşı sanksiya çağırışı və ya “Avropa ayağına güllə atarmı?”

Ekspert: “Bəzi dövlətlər özlərinin siyasi maraqlarına görə Avropa İttifaqının ümumi maraqlarını qurban vermək istəyirlər, lakin...”

Bir neçə gün əvvəl Avropa Parlamentinin (AP) üzvləri Strasburqda keçirilən plenar iclasda Aİ-ni Dağlıq Qarabağdakı hadisələrə görə Azərbaycana qarşı sanksiyalar tətbiq etməyə və Azərbaycandan qaz idxalından asılılığı azaltmağa çağıran qeyri-hüquqi qüvvəyə malik qətnamə qəbul ediblər.

Qərarla bağlı dərc olunan sənəddə deyilir ki, “Avropa Parlamenti Aİ və onun üzv dövlətlərini Dağlıq Qarabağda çoxsaylı atəşkəs pozuntularına və insan hüquqlarının pozulmasına görə məsuliyyət daşıyan Azərbaycan hökumətindəki şəxslərə qarşı sanksiyalar tətbiq etməyə çağırır”. Sənəddə parlamentarilər “Aİ-nin xarici siyasət üzrə ali nümayəndəsini Azərbaycan Dağlıq Qarabağdakı erməni əhalisinin hüquqlarına və təhlükəsizliyinə “hörmət etmək” üçün real iradə nümayiş etdirənə qədər Azərbaycanla assosiasiya sazişinin yenilənməsi üzrə danışıqları dayandıрмаğa” çağırıblar. Avropa Parlamenti öz qəra-

rında vurğulayıb ki, Bakının Ermənistanla münasibətlərində gərginliyin dərinləşəcəyi təqdirdə Aİ “Azərbaycandan qaz asılılığını azaltmalı” və Azərbaycandan “neft və qaz idxalını tamamilə dayandırmalıdır”.

Bəs bu kimi sanksiyalar effektiv nəticə verə bilərmə? Rusiyaya qarşı sanksiyalardan ciddi zərər çəkən Avropa ölkələri Azərbaycanın enerjijətişicilərinə sanksiya tətbiq edərək “öz ayağına güllə atarmı?”

Politoloq Xəyal Bəşirov “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, əslində Avropa İttifaqına üzv dövlətlər Azərbaycana münasibətdə fərqli fikirdədir. Yeni heç də dövlətlərin

hamısı anti-Azərbaycan mövqeyində deyillər: “Fransa, Almaniya və bəzi ölkələri istisna etsək, Avropa İttifaqına üzv dövlətlər onlar kimi düşünmür, Azərbaycanla münasibətlərin pisləşməsində deyil, inkişaf etdirilməsində maraqlıdırlar. Azərbaycan tərəfinin yürütdüyü siyasət ondan ibarətdir ki, beynəlxalq təşkilatlarla, o cümlədən Avropa İtti-

faqı ilə, ittifaqa üzv dövlətlərlə münasibətlərini davam etdirsin, mümkün olduğu həddə inkişaf etdirdirsin. Avropa İttifaqının Ukrayna müharibəsinə görə Rusiya qazından imtina etməsindən sonra Azərbaycanla münasibətlərdə də bu siyasəti tətbiq etməsi Avropa İttifaqına üzv bir çox dövlətlərin iqtisadiyyatı üçün intihar deməkdir. Biz birlik ki, Avropa İttifa-

qına üzv dövlətlər Rusiya-Ukrayna müharibəsinə görə Rusiyanın enerji resurslarından imtina etməkdə heç də yekdil deyildilər. Bəzi dövlətlər belə bir qərarın Avropa İttifaqının iqtisadiyyatına dəhşətli zərər vuracağını əsas göstərdilər. Onların narahatlıqları əsaslı idi və bu gün Avropada çox ciddi iqtisadi, enerji problemi hökm sürür. Ona görə də belə bir mənfəi təcrübə ortada ola-ola Azərbaycanın da enerji resurslarından imtina çağırışlarının dövlətlər tərəfindən qəbul edilməsi ehtimalı ya yoxdur, ya da sifirə yaxındır”.

Ekspert qeyd etdi ki, Azərbaycanın əhəmiyyəti təkcə həm də Orta dəhliz boyunca enerji layihələrinin işlək vəziyyətdə olmasının əsas təminatçısı olmasıdır. Avropa dövlətləri yəqin ki, Orta dəhlizin işlək vəziyyətinin iflic vəziyyətlə əvəzlənməsini də istəməzlər. Bunu istəmək Avropa İttifaqının növbəti enerji dəmarının kəsilməsi demək olar: “Ona görə də sanksiya çağırışlarına əhəmiyyət verilməyini düşünmürəm. Bəzi dövlətlər özlərinin siyasi maraqlarına görə Avropa İttifaqının ümumi maraqlarını qurban vermək istəyirlər. Lakin

ittifaqa üzv dövlətlərin bir çoxu buna imkan verməzlər. Onlar haqlı olaraq hesab edirlər ki, Azərbaycanın enerji resurslarına qarşı sanksiyalar daha çox onların özlünə zərbə vurmuş olar. Onu da nəzərə almaq lazımdır ki, Avropa dövlətlərinin bir çoxu eyni zamanda Azərbaycanla ikitərəfli əməkdaşlıq münasibətlərinə malikdir. Bu münasibətlərin əsasında çoxsaylı ikitərəfli müqavilələr imzalanıb. Bu müqavilələr işlək vəziyyətdədir və hər iki tərəfə qazanc gətirir. Həmin dövlətlər bu əlaqələri, imzalanmış müqavilələr əsasında əməkdaşlığı zərbə altına alacaq addımlara getməzlər. Onlar özləri də əslində fərqiindədirlər ki, Fransa kimi dövlətlərin, Avropa Parlamentindəki ermənipərəst qüvvələrin Azərbaycana qarşı irəli sürdüyü iddialar əsassızdır, reallıqlardan uzaqdır. Əsassız iddialarla Azərbaycanla enerji əməkdaşlığına qarşı addımlara getmək absurd olardı. Azərbaycanı “enerji silahı” ilə vurmağı düşünənlər uğursuz yol seçiblər. Bununla Azərbaycanı haqq yolundan döndərə bilməzlər”.

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
“Yeni Müsavat”

Prezident İlham Əliyev MDB-yə üzv dövlətlərin təhlükəsizlik və xüsusi xidmət orqanları rəhbərləri şurasının 53-cü iclasının iştirakçı-larını qəbul edərkən Fransanın tutduğu qə-rəzli mövqe haqda da danışıb. Prezident deyib ki, Azərbaycan 30 il ər-zində işğala məruz qalsa da, Qərbdəki erməni ha-vadarları Azərbaycana qarşı iyrənc təxribata və yalançı kampaniyaya əl ataraq hər şeydə dövlə-timizi ittiham edirlər:

“Burada əsas skripkani çalan Fransadır və bu, həm sözügedən ölkənin rəsmi şəxslərinin bəyanatlarında, həm Azərbaycanın diskreditasiya edilməsi cəhdlərində, həm də Azərbaycana qarşı aparılan və hər şeyin alt-üst şəkildə təqdim edildiyi media kampaniyasında özünü büruzə verir. Azərbaycan işğalçı kimi təqdim edilir, Ermənistan isə qurban kimi qələmə verilir... Biz indi Azərbaycana qarşı aparılan misli görünməmiş informasiya müharibəsi ilə üz-üzə qalmışıq. Biz, əlbəttə, öz gücümüzə buna müqavimət göstəririk, baş verənlərlə bağlı həqiqətləri çatdırmağa çalışırıq və çatdırırıq. Ancaq başa düşmək lazımdır ki, güclər qeyri-bərabərdir. Çoxillik müstəmləkəçilik tarixinə malik Fransa kimi ölkələrin dünya üzrə media resursları bizdəkindən qat-qat çoxdur”, - Prezident qeyd edib.

Bəs necə edək ki, dünya üzrə bizdən daha çox media resursları olan xüsusilə də Fransanın yalan “skripka”sını susduraq?

Əməkdar jurnalist, professor Qulu Məhərrəmli “Yeni Müsavat”a dedi ki, həqiqətən bu gün Azərbaycana qarşı genişmiqyaslı informasiya müharibəsi aparılır və bu işin başında Fransa dayanır: “Yəni həm cəmiyyət, həm də erməni lobbisi səviyyəsində bu işlər aparılır. Təəssüf ki, Avropa-nın digər ölkələrində də informasiyanı birinci mənbədən deyil, daha çox başqa qay-naqlardan, xüsusən də erməni mənbələrindən alıb, onun əsasında Azərbaycana qarşı informasiya müharibəsi aparılır.

Əlbəttə ki, Fransa, ABŞ güclü ölkədir, amma bunların hamısından güclü olan həqiqətdir. Bu həqiqəti də yaymaq üçün isə hesab edirəm ki, Azərbaycan özünün texnoloji kontinenti və metodları birləşdirən mexanizm hazırlamalı, müxtəlif vasitələrdən istifadə etməlidir. O cümlədən diplomatik kanallar, qeyri-hökumət, müstəqil insanlar səviyyəsində, Azərbaycan cəmiyyətinin dünyada tanınan ayrı-ayrı şəxsiyyətləri vasitəsilə bu informasiyanı yaymaq üçün effektiv yollarından isti-

Fransanın yalan “skripka”sı mütəq susdurulacaq

Qulu Məhərrəmli: “BBC, CNN kimi böyük yayım şirkətlərinin Azərbaycanda nümayəndəlikləri açılmalıdır”
Müşfiq Ələsgərli: “Həmin xarici media qurumunu məhkəməyə verib qərəzli kampaniya apardığını isbat etmək olar, amma...”

fadə edilməlidir.

Birinci növbədə, dünyanın ən aparıcı şirkətləri, o cümlədən BBC, CNN, əl-Cəzirə kimi böyük yayım imkanları, auditoriyası olan media qurumları ilə birbaşa əlaqələri gücləndirməyə ehtiyac var. Yəni mütəmadi, ardıcıl, davamlı şəkildə əlaqələr qurulmalıdır ki, nəticə olsun.

İkinci çox ciddi məsələ isə böyük yayım şirkətlərinin Azərbaycanda nümayəndəliklərinin yaradılmasıdır. Yəni böyük yayım şirkətlərinin Azərbaycan təmsilçiləri olsun ki, onlar məlumatları birbaşa doğru mənbələrdən ala bilsinlər. Dünya mətbuatı öz istəyi ilə Qarabağı tərk edən ermənilərin haqqında çox böyük sevgi ilə danışır, amma soruşsan yoxdur ki, 30 il əvvəl öz yurd-yuvasından didərgin düşən, zülm çəkən azərbaycanlılar haqqında niyə yazılmır, deyilmirdi? Beləliklə, dünya ikili standartların üzərindədir və bunun aradan qaldırmaq üçün çox effektiv mexanizmlər istifadə olunmalıdır”.

Jurnalistlərin Həmkarlar İttifaqının sədri, media eksperti Müşfiq Ələsgərli son antiterror tədbirləri zamanı Azərbaycanın adı dünya mediasının gündəmi oldu: “Media məsələlərinin monitorinqini aparan şəxs kimi deyə bilərəm ki, həqiqətən də dünyanın aparıcı KİV-ləri Azərbaycanda baş verənlərə “bir nömrəli məsə-

lə” kimi yanaşıdılar. Məsələn, CNN-dən tutmuş “The Guardian”, “Washington Post”, “France 24” və digər dünya ictimai rəyini müəyyən edən media quruluşları Azərbaycan və Qarabağ məsələsinə çox ciddi şəkildə yer ayırdılar. Lakin qeyd edə bilərəm ki, məsələni obyektiv şəkildə işıqlandıran KİV qurumları da kifayət qədər çox oldu. Məsələyə qərəzli yanaşan, onu kontekstdən çıxaran, fərqli mövqe nümayiş etdirən KİV-lər arasında Fransada mənzillənmiş və dünya ictimai rəyində tanınan KİV qurumları xüsusilə “fərqləndirilər”.

Bəs bu nədən qaynaqlanır? Burada iki fikir mövcuddur. Birinci fikir ondan ibarətdir ki, onlar ermənipərəst mövqe tuturlar və əksəriyyəti erməni lobbisinin, erməni diasporlarının təsiri altında bu cür addımlar atırlar. Biz bunu ayı-ayrı şəkildə sübuta yerimishik. Məsələnin ikinci tərəfi də var ki, bu da bizim olduğumuz regionda, Cənubi Qafqazda marağı olan fərqli dövlətlərdir ki, onlar indi baş verən hadisələrə fərqli kontekstdən yanaşırlar. Bu sırada Fransa öndə gedir. Fransa mediasının da ikili mövqedən çıxış etməsi, məsələlərə qərəzli yanaşması əslində Fransanın mövqeyi ilə bağlıdır. İlk öncə onu qeyd edirəm ki, medianın bu cür davranması beynəlxalq prinsiplərə ziddir, yəni xüsusi olaraq beynəlxalq sənədlərdə, o cümlədən Madrid Bəyannaməsində açıq şəkildə qeyd edilir ki, KİV ərazisində yerləşdiyi dövlətin, siyasi çevrələrin deyil, həqiqətin tərəfindən çıxış etməlidir. Lakin təəssüf ki, biz burada Qarabağ, Azərbaycanın keçirdiyi antiterror tədbirləri məsələsinə yanaşmada Fransa mediası ilə hökuməti arasında sinxron hərəkət edildiyinin şahidi oluruq. Yəni Makron və onun komandasının Qarabağ məsələsinə yanaşmada nə qədər qərəzli, ikitərəfli, Fransa mediası da eyni mövqe sərgiləyir və Azərbaycana qarşı qərəzli informasiya siyasəti aparır.

Bəs bunlara qarşı necə mübarizə aparmaq lazımdır, öz haqqımızı necə sübut etməliyik? Hesab edirəm ki, indiki mərhələdə hər hansı bir xarici media qurumunu məhkəməyə verib, onu cəzalandırmaq və yaxud qərəzli kampaniya apardığını isbat etmək olar, amma bu, məqbul variant deyil. Çünki onlara da elə bu cür bəhanə lazımdır ki, Azərbaycanı KİV-lərə qarşı

siya mərkəzi yaradıldı, dövlətimiz orada çox intensiv şəkildə informasiyalar yaydı. Eyni zamanda ölkə Prezidentinin xarici medialara müsahibələri, həmçinin Prezidentin köməkçisi Hikmət Hacıyevin xarici mediada çox intensiv şəkildə çıxışları əslində Azərbaycan həqiqətlərinin çatdırılması üçün idi.

Hesab edirəm ki, həm də biz Azərbaycan ictimaiyyəti, cəmiyyəti olaraq müharibə dövründə necə vahid cəbhədən çıxış edib, qalib gəldikse, eləcə də informasiya savaş məsələsində də vahid mövqedən çıxış etməliyik. Bizim də diaspor təşkilatları, lobi qrupları, xaricdə fəaliyyət göstərən səfirliklərimiz, eyni zamanda jurnalistlərimiz, media təmsilçilərimiz, sosial şəbəkə istifadəçiləri hər biri bir məzmun yaratsalar, bu işə töhfə verə bilərlər”.

✒ Xalidə GƏRAY, “Yeni Müsavat”

Qukasyan necə “yəhudi generalı” oldu - sosial platforma dələduzluğu

“Sosial şəbəkələrində guya İsrail generallarının HƏMAS tərəfindən həbs olunduğunu əks etdirən video xeyli sayda layk və repost toplayaraq virusa çevrilib. Lakin daha yaxından baxıldıqda yalan, dezinformasiya və yalınz identifikasiya hadisəsi aşkar edilir”, - deyər usatoday.com bildirib. 8 oktyabrda X şəbəkə istifadəçisi [twp://twitter.com/Hareem_Shah/status/1710978255480586442](https://twitter.com/Hareem_Shah/status/1710978255480586442) bu videonu yerləşdirib, aktivlik və cəlbədcilik şkalasını yaradıb. Ancaq CrowdTangle tərəfindən istintaq hərəkətləri videonu dələduzluq kimi ifşa edib. CrowdTangle-in sosial şəbəkələri analiz alətinə görə, yazı bir gündə Facebook-da 9000-dən çox layk və 30 repost toplayıb. Eyni versiyalar digər platformalarda da görünməyə başlayıb.

Sözügedən video İsrail generallarının həbsini nümayiş etdirmək əvəzinə, əslində erməni separatçı qruplaşmasının liderlərinin saxlanması təsvir edir. Azərbaycanın xüsusi xidmət orqanları həmin şəxsləri həbs ediblər. Qeyd edək ki, bu həbslər HƏMAS-ın İsrailə hücumundan dörd gün əvvəl baş verib.

Qandallanmış məbusların lentə alındığı videonun daha ətraflı versiyası oktyabrın 5-də, HƏMAS-ın hücumundan iki gün əvvəl YouTube-da yerləşdirilib və Azərbaycan Təhlükəsizlik Xidmətinə aid edilib. Videonun adı göstərir ki, orada Dağlıq Qarabağ regionunda qanunsuz silahlı birləşmələrlə əlaqəli olan şəxslərin saxlanması göstərilir.

Google Translate-ə görə, videonu Azərbaycan dilində müşayiət edən təsvirdə deyilir: “Dövlət Təhlükəsizlik Xidməti Azərbaycan Respublikasının Qarabağ regionunda fəaliyyət göstərən qanunsuz silahlı birləşmələrin törətdiyi terror aktları faktı üzrə cinayət işini davam etdirir”. Videoda keçən üç nəfər Arkadi Qukasyan, Bako Saakyan və David İşxanyan oktyabrın 3-də həbs olunublar.

“Associated Press” bu versiyanı təsdiqləyir və bildirir ki, sentyabrda hərbi əməliyyat nəticəsində Azərbaycan qüvvələri Dağlıq Qarabağı tez bir zamanda geri qaytardıqdan sonra separatçıların bir neçə digər lideri də oxşar əqibətlə üzləşib.

✒ “Turan”

Tədqiqatçı-alim Elxan Mehdiyev gündəmin aktual mövzusu ətrafında Moderator.az-ın bir neçə sualını cavablandırır. Mövzunun aktuallığını nəzərə alıb müsahibəni “Yeni Müsavat” oxucularına təqdim edirik.

- Elxan bəy, Qarabağdakı qondarma rejimin başçıların həbs edilərək Bakıya gətirilməsini necə qiymətləndirirsiniz?

- Onların tutulub Bakıya gətirilməsi Azərbaycanın Qarabağda mütləq hakimiyyətinin nəticəsidir. Orta-ya qoyulan siyasi iradənin təntənəsidir. Xüsusi xidmət orqanlarımızın yüksək səviyyəli başarisidir. Eynilə 35 ildir xalqımıza və ölkəmizə hədsiz məhrumiyyətlər gətirən və ölkənin beşdə birini xarabaya qoyan və yüz minlərlə insanın həyatını məhv edən bir zəhərli ideologiyanın kökünün kəsilməsi və məhv edilməsidir. Bu ideologiya təkə bizi deyil, eynilə erməni xalqını da fəlakətə gətirmişdir. Bu ideologiya dünyanın yazılı tarixində görünməyən və etnik təmizləməyə söykənmiş nifrət, rasizm və nasizm üzərində qurulmuş zorakı ideologiya idi.

Bu ideologiya eynilə Qarabağın erməni əhalisini qorxu içində girov saxlayırdı və onları “biz olmasaq, Azərbaycan sizi buradan etnik təmizləməyə məcbur edəcək” və ya “öldürüb çıxaracaq” təbliğatı son 30 ildə heç bir zaman səngiməmişdir. İşğal dönməndə, Azərbaycan və erməni əhalisinin təmasları ilə bağlı edilən bütün təşəbbüslərin qarşısının alınması da bu məqsəddə xidmət edirdi. İndi özləri təslim olarkən, öz ideoloqlarının kəndlərə tökülərək bütün əhalini Qarabağdan çıxartması və bu panikaya yerli erməni əhalisinin asan şəkildə gətməsi 30 illik qorxu, nifrət və “ölüm və ya qalım” totalitar tərbiyəsinin nəticəsi idi. Çünki azad olan heç bir toplum bu cür hərəkət edə bilməzdi.

“Biz öləcəyik, amma Qarabağı verməyəcəyik”, deyən “liderlərin” heç biri nə öldü, nə də özünü öldürdü. Sovet qoşunları 1945-ci ildə Almaniyaya girdiyi zaman çox sayda rayonların və şəhərlərin nasist başçıları özlərini kabinetlərində öldürmüşdülər. “Öləcəyik amma Qarabağı verməyəcəyik” deyən hansı Qarabağdakı və ya Ermənistan-dakı nasist özünü öldürdü? Heç biri... “Qarabağı biz aldıq” deyən və Vanı, Ərzurumu azad etməyi də gənc ermənilərə vəsiyyət edən Serj Sərkisyan özünü öldürdümü? Heç birinin nə hünəri, nə də cəsarəti buna

“David Babayan üzümə dirənirdi ki, ölərik, amma Qarabağı vermərik”

Elxan Mehdiyev: “Erməni tərəfi Vardanyan və digər keçmiş “liderlər” üçün Avropa və ya Amerikadan təcrübəli vəkil gətirəcəklər”

yetdi.

“Qarabağın Gebbelsi” sayılan David Babayan ən birinci təslim oldu. Xaricdəki görüşlərdə üzümə dirənərək isterik şəkildə “biz öləcəyik, amma Qarabağ Azərbaycanın olmayacaq”, “Qarabağ heç bir zaman Azərbaycanın olmayacaq, bu mümkün deyil” deyirdi. Mühəribə zamanı da qaçıb gizləndi. İndi də qorxudan yalvarıb təslim oldu. İndi Bakıda onu görsəm deyərdim, Qarabağ Azərbaycan-dır, bəs sən niyə ölmədin? Məncə, onun cəzası ən yüksək olmalıdır, çünki o, Qarabağdakı erməni əhalisinin çıxmasının günahkarlarından ən öndə gedəndir. 24 sentyabrda yerli radioda çıxış edərək əhalini Qarabağdan çıxmağa təbliğ edirdi. Əslində ona verilən ittihamlara bu məsələ ilə bağlı da maddə tətbiq edilməsi lazımdır.

- Separatçılar erməni əhalisini çıxardı, yoxsa özləri getdilər?

- Əhalinin bu cür panika içərisində çıxmasında Paşinyan hökumətinin də günahları çoxdur. Qarabağ erməniləri üçün yeni yolun çəkilməsi və eynilə Laçında və onun kəndlərində yaşayan ermənilərin danışqlar yolu ilə köçürülməsi Azərbaycanın həqiqətən heç bir zaman bu cür niyyətinin olmadığını açıq nümayişi idi. Ancaq keçən ilin dekabrından başlayaraq erməni rəsmi və qeyri-rəsmi dairələri Laçın sərhəd məntəqəsinin “etnik təmizləmə” üçün açıl-

dığını deyərək dünyaya car çəkirdilər və beləliklə Qarabağda yaşayan erməni əhalisini qorxu içində saxlayırdılar. Azərbaycanın suverenliyi erməni əhalisinin gətməsi üçün niyə arqument olmalıdır ki? Əksinə, Azərbaycanın suverenliyi onların öz yurdlarında daimi yaşamasına təminat verir. Onlar isə Hadrutu misal çəkərək başqa yerlərdə də belə olacağını iddia edirdilər. Hadrut əhalisi mühəribə zamanı oranı tərk edib. İndi isə Azərbaycan sərhəd məntəqəsi qoyursa, ermənilərin niyə etnik təmizlənməsi olmalıdır ki...

- Sizcə, indiki tarixi zamanda Azərbaycanın növbəti addımları necə olmalıdır?

- Ədalət olmayan yerdə sülh olmaz. Hərbi cinayətkarlar həbs olunmasa və Azərbaycana vurulmuş təminat ödənməsə, sülh də soyuq sülh və ya kövrək sülh olacaq. Azərbaycanın növbəti addımları Köçeryan və Sərkisyanın Ermənistan-dan tələb edilməsi olmalıdır. Onun da mexanizmləri var. Biz onu edə bilərik. Bunun üçün öncə Azərbaycan Ermənistanın üzərinə on milyardlarla ölçülən ağır təminat qoymalı və beynəlxalq məhkəmələri işə salmalıdır. Əslində bu iş sülh müqaviləsinin danışq mövzusu olmalıdır. Azərbaycana qarşı yönəlmiş indiki beynəlxalq hücum kon-təxtində, Azərbaycan bu təşəbbüslə qısa zamanda əlində olan mübahisəsiz ar-

qumentlərlə beynəlxalq instansiyalara müraciət etməlidir. Bu iş kənara qoyulmamalıdır. Məncə, sülh müqaviləsinə, sadəcə, 5 prinsipin daxil edilməsi ilə kifayətlənməli deyilik, bura-ya həm təminat və həm də hərbi cinayətkarların təhvil verilməsi daxil olmalıdır.

İkincisi, Paşinyanla qarşıdakı görüşlərdə Azərbaycan tərəfi erməni əhalisinin könüllü şəkildə Qarabağa geri dönməsi ilə bağlı təşəbbüslər etsə və bəlkə də ikitərəfli birgə bəyanatlar vasitəsilə müraciətlər edilsə, çox faydalı olardı. Birgə işçi komissiyaları da müraciət edə bilər. Bu cür təşəbbüslər Azərbaycanın zərərinə deyil, əksinə, tam maraqlarına xidmət edir və beynəlxalq tənqidatçı qrupların və təşkilatların həmlələrini heçə endirir. Azərbaycan bu addımları atmaqla, öz erməni vətəndaşlarına sahib çıxır və özünün bəyan edilmiş siyasətini ortaya qoymuş olur və digər tərəfdən beynəlxalq səhnədə də daha da əminliklə hərəkət etmiş olur.

Önemli məsələlərdən biri də həbsə alınmış keçmiş xunta rejiminin rəhbərlərinin və Vardanyanın işi ilə bağlı məşğul olan Azərbaycan məhkəmə və prokurorluq sisteminin çevik və çox hazırlıqlı olması məsələsidir. Burada, sadəcə, Azərbaycanın qanunları deyil, bu cür işlərlə bağlı aparılan beynəlxalq təcrübə də öyrənilməlidir.

Hesab edirəm ki, erməni tərəfi Vardanyan və digər

keçmiş “liderlər” üçün Avropa və ya Amerikadan təcrübəli vəkil gətirəcəklər və onlar bu məhkəmələri siyasi səhnəyə çevirməyə və öz əməllərini əsaslandırmaq və Azərbaycanı məhkum edən iddialarla çıxış etməyə çalışacaqlar. Ola bilsin ki, ABŞ-dan Kerakos kimi millətçi erməni vəkllər də gəlsin. Buraya yəqin ki, Avropa

və Amerikadan siyasi liderlər və ya parlamentarlar və beynəlxalq təşkilatlardan missiyalar gəlməyə çalışacaqlar. Ermənilərin bu işlərdə təcrübələri böyükdür. Bu baxımdan, indiki dövnmədə artıq Azərbaycanın hüquq sistemi döyüşə hazırlaşmalıdır. Biz torpağımıza bağlı barışmaz mübarizəmiz hə-sabına qalib gəlmişik.

□ “Yeni Müsavat”

Ukrayna Ali Radasından Azərbaycana dəstək

Radanın deputatları Azərbaycanı dəstəkləyən müraciət qəbul ediblər

Ukrayna Ali Radasının deputatları Azərbaycanı dəstəkləyən müraciət qəbul ediblər. “Report”-un Şərqi Avropa bürosunun məlumatına görə, hakim “Xalqın xidmətçisi” Partiyasının deputatlarının imzaladığı müraciətdə Ukraynanın Azərbaycanı və onun xalqını dəstəklədiyi bildirilib.

Qeyd olunub ki, Qarabağda həyata keçirilən antiterror tədbirlərindən sonra Azərbaycana qarşı beynəlxalq səviyyədə qarayaxma kampaniyasına başlanılıb:

“Erməni diasporunun radikal ünsürləri və bəzi beynəlxalq KİV-lər Azərbaycana qarşı nifrət təbliğatını gücləndirirlər. Biz bunu qəbul edilməz sayırıq. Azərbaycan antiterror tədbirlərini özünün beynəlxalq səviyyədə tən-ninmiş ərazisində həyata keçirib”.

Müraciətdə həmçinin vurğulanıb ki, Qarabağdakı erməni separatçıları təslim olduqdan sonra ərazidə çoxlu sayda silah-sursat və ağır hərbi texnika aşkar edilib.

Deputatlar bildiriblər ki, Qarabağdakı erməniləri heç kim köçməyə məcbur etməyib, onlar bölgədən könüllü şəkildə gediblər:

“Qarabağın erməni əhalisinin Ermənistan-a köçü qeyri-zorakı xarakter daşıyır. Bunu oktyabrın 1-də Qarabağda monitoring həyata keçirən BMT missiyası və ABŞ Dövlət Departamentinin nümayəndəsi Miller də təsdiqləyib”.

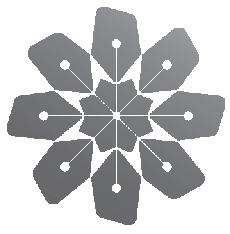
“Diaspora TV” qayıdır

“Diaspora TV” fəaliyyətini bərpa edəcək. TV Dünya Azərbaycanlılarının Beynəlxalq Fondunun media resursu kimi fəaliyyətə başlayacaq.

Bildirilib ki, bu televiziya diaspor təşkilatları arasında informasiya vakumunun yaranmasının qarşısını almaq, iş birliklərinin, dialoqların yaranmasına kömək etmək, xarici ölkələrdə dövlətimizin imicini qaldırmaq üçün müxtəlif layihələr həyata keçirmək, xaricə getmək istəyənlər üçün maarifləndirici verilişlər hazırlamaq, diaspor fəalları ilə müsahibələr, xüsusi proqramlar hazırlamaq, bacarıqlı adamları diaspor işinə cəlb etmək və s. sahələr istiqamətində fəaliyyət göstərəcək.

Eyni zamanda yaxın günlərdə TV ilə yanaşı onun diaspora.tv adlı saytı da fəaliyyətə başlayacaq.

Qeyd edək ki, “Diaspora TV” bir neçə il əvvələ kimi Ukraynada fəaliyyət göstərən. Onun yaradıcısı Ukrayna Ali Radası sədrinin müşaviri, hüquq elmləri doktoru Hikmət Cavadov olub.

**Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi**

Ekologiya və ətraf mühitin mühafizəsi

Azərbaycanda yaz və payız fəsiləri tədricən sıradan çıxır. Qışdan yay fəslinə, yaydan isə qış fəslinə keçid olur. Ekspertlər deyir ki, bu, buzlaşma dövrü ilə əlaqədardır. Məsələn, bu il ölkəmizdə qış fəsləli sərt keçib, yaz isə soyuq və yağışlı olub. İyun ayının 15-dən havalər isinməyə başlayıb. İsti havalər indi də davam edir.

Bu il də yay fəslindən qış fəslinə keçdik. İqlimdə dəyişiklər baş verir. Bu dəyişikliklərin əsas səbəbi insanın özüdür. Ətraf mühit həddindən artıq çirkləndirilib, bütün ərazi tullantılarla doludur. Buna görə torpaq, su, hava nəfəs ala bilmir, özünü "yaxşı" hiss edə bilmir. Həmçinin bəzi dövlətlər tektonik silahlardan istifadə edərək, zəlzələlərin olmasına səbəb olurlar.

Müşahidələr göstərir ki, ötən il oktyabrın 20-dən sonra palto, plaşa keçilmişdi. Bu il də belə olacaq. Ötən qışda Bakıda, rayonların bəzilərində qar az yağmışdı, amma dağlıq yerlərdə isə əksinə idi. Bu il daha artıq qarın yağması və qışın daha sərt keçməsi gözlənilir. İlbel havalər tədricən soyuyur. Təxminən 2030-cu ildə Azərbaycan ərazisi, xüsusilə şimal hissə buz bağlayacaq. Buzlaşma Bakıya qədər gəlməyə də, paytaxtda 15-20 dərəcə şaxta olacaq.

Təbii ki, 2030-cu ildə Azərbaycan ərazisinin, xüsusilə şimal hissənin buz bağlayacağı ilə bağlı proqnoz müzakirəyə açıq bir mövzudur və birmənalı deyil.

Belə getsə, qış 2 ay, yay 6 ay olacaq...

Lakin fakt budur ki, bu il yayın gəlişi gecikdiyi kimi, payızın da gəlişi müşahidə olunmur. Havanın qısa müddət ərzində dəyişməsi, kəskin soyuqlaşması isə insanların səhhətinə təsirsiz düşmür.

Çində qlobal istiləşmə ilə bağlı yeni araşdırma aparılıb. Tədqiqatlara əsasən, bu proses davam edərsə, 2100-cü ildə şimal yarımkürəsində qış mövsümü 2 ay, yay isə 6 ay ola bilər. Qeyd edilir ki, artıq yaz və payız fəsləri sıradan çıxır. Məlumatla görə, 1952-2011-ci illər arasında yay mövsümünün günləri 78 gündən 95-ə qalxıb, qış günləri isə 76 gündən 73-ə düşüb. Paralel olaraq yaz günlərinin sayı 124 gündən 115-ə, payız isə 87 gündən 82-yə qədər azalıb.

Maraqlıdır, Azərbaycanda vəziyyət necədir? Payız və yaz fəslinin sıradan çıxması hansı fəsadlara səbəb olacaq?

Ekspertlər söyləyir ki, biz

Ekologiya

ricən buzlaşma olacaq. 60-cı illərdən bəri 2000-ci ilə qədər yavaş-yavaş 0,7 dərəcə temperatur dəyişilib. Buna səbəb insanlar deyil. Bilirsiniz, iqlim dəyişikliklərinin səbəbi kimi insanların olması ilə bağlı o qədər uydurmalar, şayiələr yayılıb ki... O boyda təbiətin qarşısında insan nə edə bilər?

Azərbaycanda hazırda torpaqlarda, dağlarda, dənizin dibində çatlar əmələ gəlib. Yerin təkində çatlar əmə-

mində əsas amil iqlim dəyişmələridir.

Qlobal istiləşmə Xəzərə belə təsir edir

İqlim dəyişmələri ilə daha çox buxarlanma nəticəsində dəniz səviyyələri enir, çaylarda su azalır. Xəzərin səviyyəsinin enməsi nəticəsində sahillərin daxilə çəkilməsi də iqlim dəyişikliyinə fəsadlandır. Milli Hidrometeorologiya Xidmətinin məlumatlarına baxsaq, son vaxtlar Kür və Araz çaylarında da su azalıb. Yağıntılar olmadıqca, təbii ki,

okeandakı karbon uducular da baş verən dəyişikliklər temperatur artımını sürətləndirir və ya yavaşdır.

Nəzərə alınmalıdır ki, qurudakı temperatur artımı qlobal orta artımın təxminən iki qatına bərabərdir, bu da öz növbəsində səhrlərin ekspansiyasına (genişlənməsinə), isti hava dalğalarının və meşə yanğınlarının artmasına səbəb olur. Artan buxarlanma göstəriciləri daha güclü fırtınalara və

qlobal istiləşmənin insan fəaliyyəti ilə bağlı olan səbəbləridir.

Aşağıda qlobal istiləşmə haqqında faktları təqdim edirik:

1. Qlobal istiləşməyə səbəb olan qazlar insanların həyat və fəaliyyəti üçün çox önəmlidir. Lakin bunu da bilmək lazımdır ki, həmin qazlar yalnız normadan artıq ətrafa buraxıldıqda mənfi nəticələrə səbəb olur.

2. 2007-ci ilin hesabatında bildirilir ki, qlobal istiləşmə nəticəsində əsrin sonuna qədər dənizlərin səviyyəsi 7-23 inç qalxacaq.

3. 1880-ci ildən bəri Yer üzərində temperaturun ümumilikdə 1,4 farenhayt dərəcə artdığı bildirilir.

ekstremal hava şəraitinə gətirib çıxarır. Temperatur artımı Arktikada amfifikasiya olur, bu da permafrostun əriməsinə, buzlaqların geri çəkilməsinə və dəniz buzlarının yoxa çıxmasına təkan verir. Bu aspektdə qütblərin sürüşməsinə də qeyd etmək lazımdır. Qütblər sürüşərkən iqlim qurşaqları öz yerini dəyişir. Beləliklə, əvvəllər soyuq olan qurşaqlar bir qədər mülayimləşir, isti olanlar isə ya mülayimləşir, ya da soyuqlaşır. Nəticədə insanların vərdiş etdiyi iqlim başqa iqlimə keçir.

Əlavə istilik həmçinin tətikləyici kritik faktorlar riskini də artırır. Ekosistemlər üzərindəki təsirlərə ətraf mühit dəyişdikcə - xüsusilə mərcan riflərində, dağlarda və Arktikada - bir çox bioloji növün yerdəyişməsi və ya nəslinin kəsilməsi daxildir. İqlim dəyişikliyi qida təhlükəsizliyini və əlçatan su tədarükünü təhlükə altına alır, iqtisadi itkilərə gətirib çıxarır. Son nəticədə bunların insanların məişət həyatına təsiri nəticəsində miqrasiya halları artır.

Qlobal istiləşmə varsa, fəsadları da var - bir deyil, iki deyil...

Ətraf Mühitin Mühafizəsi Agentliyi ötən əsr ərzində yerdə temperaturun 0,8 dərəcə yüksəldiyini açıqlayıb. Temperatur artımı əsasən əsrin son 25 ilinin payına düşüb. Bu, onu göstərir ki, temperatur əvvəlki illərlə müqayisədə daha sürətlə yüksəlməkdədir. Sənayenin durmadan inkişafı, təbiətin çirkləndirilməsi, meşələrin qırılması

4. İqlim araşdırmalarına əsasən, XX əsrin son iki onilliyi son 400 ilin ən isti illəri hesab edilir.

5. Qlobal istiləşmə ən çox Arktik ərazilərə öz təsirini göstərir. Arktikada buzlar çox sürətlə əriyir, 2040-cı ildə, hətta bəlkə daha tez orada yay aylarında buz olmayacaq.

6. 1910-cu ildə 150 buzlağa malik olan "Montana" milli buz parkında hazırda cəmi 25 buzlaq var.

7. Qlobal istiləşmə və ətraf mühitin çirklənməsi mərcan riflərinə də böyük zərbə vurur və onlar çox sürətlə məhv olmaqdadır.

8. Qlobal istiləşmə ekstremal hava dəyişikliklərinə səbəb olur. Nəticədə meşə yanğınları, quraqlıq, tropik qasırğalar dünyanı öz ağışuna alıb.

9. Buzlaqların əriməsi dənizlərdə suyun səviyyəsinin artmasına səbəb olacaq. Qeyd edək ki, dünyada təxminən 100 milyon nəfər insan dəniz səviyyəsindən ən azı 3 fut aşağıda yaşayır.

10. 2011-ci ilin hesabatına görə, planetimizdə hər saniyədə ətraf mühitə 1000 ton karbon dioksid buraxılır.

11. Sənaye inqilabı nəticəsində ətrafa yayılan zərərli qazlar astma və digər tənəffüs yolu xəstəliklərinin artmasına şərait yaradır.

12. 2100-cü ildən orta temperatur göstəricilərinin 5,8 dərəcə yüksələcəyi proqnozlaşdırılır.

13. Qlobal istiləşmə kütləvi qida və su qıtlığına səbəb ola bilər.

Azərbaycanda yaz və payız fəsiləri "yoxa çıxır"

Belə davam etsə, qış 2, yay isə 6 ay davam edəcək

həm payızdan, həm də yazdan məhrum qalacağıq. Şaxtadan birbaşa 15-20 dərəcəlik istiyə keçid olacaq. Bundan sonra istilər tədricən qalxmağa başlayacaq. Biz buna uyğunlaşa bilərik. Lakin təbiətdən, meşələrdən, canlı aləmdən söhbət gedir. Yeni onlar hamısı məhv olub gedə bilər və nəticədə insanlar da yavaş-yavaş məhv olacaq. İqlim dəyişdiyinə görə, bitkilər də fərqli zamanlarda açıq, quşların köçmə vaxtı dəyişir. İqlimə görə bu proseslər həmişə baş verir.

Azərbaycanda həmçinin buzlaşma dövrünün qədimi də qoyulub. Proses 10, 20, 30 il davam edəcək, yeni təd-

lə gəlsə, hidrogen qazı və başqa qazlar üzə çıxmağa başlayır, nəticədə Ozon təbəqəsində dəlik yaranır. Yay vaxtı istilər həddindən çox olur, meşə yanğınlarına gətirib çıxarır, ərzaq qıtlığına, quraqlığa şərait yaranır. Qış vaxtı isə şaxtalar olur.

Qlobal istiləşmə Yer kürəsində təbii fəlakətləri artırır, təbii resurslara, insanların həyat tərzinə mənfi təsir edir. Son 100 illik kosmik müşahidələr göstərir ki, tufan, çovğunların həm intensivliyi, həm də tezliyi artıb. İsti külək, qasırğa, yağıntılar güclənib, eyni zamanda sel, daşqın hadisələrinin də sayı artıb. Bütün bu təbii fəlakətlərin artı-

çayların suyu azalır, bu da kənd təsərrüfatı sahəsi ilə məşğul olan insanların fəaliyyətinə mənfi təsir göstərir. Son onilliklərdə Azərbaycan ərazisində kiçik dağ çaylarında sel və daşqınların sayı və gücü artıb. Kiçik dağ çaylarında sel və daşqınların sayı və gücü, yer sürüşmələri, vulkanların aktivləşməsi prosesləri narahatlıq doğurur.

İqlim dəyişmələri nəticəsində dünyada bioloji resursların da sayının azalması xüsusi qeyd olunmalıdır.

İqlim dəyişikliyinə verilən reaksiyalar - günəşi əks etdirən qar və buz örtüyünün yox olması, artmış su buxarı (istixana qazının özü) və quru və

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Sevinc TELMANQIZI

Sahələr üzrə orta maaş nə qədərdir?

Dövlət Statistika Komitəsinin hesabatına əsasən, 2023-cü il oktyabrın 1-nə Azərbaycanda iqtisadi fəal əhalinin 4 milyon 957,1 min nəfəri məşğul şəxs kimi rəsmiləşib. Muzdlu işçilərin orta aylıq nominal əmək haqqı sentyabrın 1-nə 923 manat (neft-qaz sektorunda 3526,1 manat, qeyri-neft/qaz sektorunda 873,2 manat, dövlət müəssisələrində 885,5 manat, özəl müəssisələrdə 964,1 manat) göstərilib. Novator.az bildirir ki, iqtisadi fəaliyyət növləri orta maaşa görə belə sıralanıb:

mədən sənayesi - 3389,5 manat;
maliyyə və sığorta fəaliyyəti - 2382,4 manat;
peşə fəaliyyəti, elmi və texniki fəaliyyət - 1545,1 manat;
informasiya və rabitə - 1511,2 manat;
dövlət idarəetməsi və müdafiə; sosial təminat - 1315,4 manat;
nəqliyyat və anbar təsərrüfatı - 1242,7 manat;
tikinti - 1048,8 manat;
elektrik enerjisi, qaz və buxar istehsalı, bölüşdürülməsi və təchizatı - 946,5 manat;
daşınmaz əmlakla əlaqədar əməliyyatlar - 876,5 manat;
emal sənayesi - 844,8 manat;
əhaliyə səhiyyə xidməti və sosial xidmətlərin göstərilməsi - 800,6 manat;
istirahət, əyləncə və incəsənət sahəsində fəaliyyət - 727,2 manat;
turistlərin yerləşdirilməsi və ictimai iaşə - 719,9 manat;
təhsil - 706,8 manat;
su təchizatı, tullantıların təmizlənməsi və emalı - 690,9 manat;
ticarət; nəqliyyat vasitələrinin təmiri - 621,8 manat;
inzibati və yardımçı xidmətlərin göstərilməsi - 549,6 manat;
kənd təsərrüfatı, meşə təsərrüfatı və balıqçılıq - 544 manat;
digər sahələrdə xidmətlərin göstərilməsi - 1073,8 manat.
Ölkədə minimum aylıq əmək haqqı 345 manatdır.

"Azərkitab"ın yerində "it hospitalı" açdılar

Aydın Xan Əbilov: "Kitab yayımı və satışı tənəzzülə uğrayıb"

Məlum olduğu kimi, Yasamal rayonu ərazisində yerləşən "Azərkitab" Kitab Təbliğatı Mərkəzi ötən ildən fəaliyyətini dayandırıb. Adı çəkilən ünvanda mərkəzin bağlanmasına səbəb kimi isə maliyyə çatışmazlığı, mərkəzin gəlir əldə edə bilməməsi göstərilirdi.

İcarə haqqı tam şəkildə ödənilmədiyi üçün Yasamalda "Azərkitab" Kitab Təbliğatı Mərkəzinin fəaliyyəti dayandırıldı. Daha sonra kitab mərkəzi gözdən-könüldən uzaq yere köçürüldü. Məlumatla görə, bağlanan kitab mərkəzinin yerində "Beynəlxalq it hospitalı" açılıb. Bu isə

kitabsevərlərin narazılığına səbəb olub.

Mövzu ilə bağlı fikir bildirən Yeni Yazarlar və Sənəçilər İctimai Birliyinin sədri, kitabxana.net - Mir Cəlal Paşayev adına Milli Virtual Kitabxananın təsisçisi, Prezident təqaüdcüsü, yazıçı-kulturoloq Aydın Xan Əbilov "Bakı-Xəbər"ə açıqlamasında qeyd etdi ki, XXI əsr elektronika, virtual kitab, kitabxana dövrüdür. Mətn, bilgilərin, informasiyanın kağız formatında yayılması artıq tarixin arxivinə köçür: "Dünyada olduğu kimi, ölkəmizdə də kitab mağazalarının sayı azalır, eyni zamanda oxucularında kağız formatında kitab oxumağa marağı əvvəlki kimi deyil. Kağız formatında kitablara meylin azalması yeni bir mərhələyə dəlalat edir. Son 30 ildə klassik kağız kitabların satışı ilə məşğul olan kitabxanaların əksəriyyəti bağlanaraq kiçik bir MMC-yə çevrildi. Bir sözlə, kitab yayımı, satışı ilə məşğul olanlar fəaliyyətini dayandırdı. Nəşriyyatlar isə kiçik bir MMC-yə çevrildi. Beləliklə, kitab yayımı və satışı tənəzzülə uğrayıb. Onu da nəzərə almaq lazımdır ki, Azərbaycan cəmiyyəti mütaliyə elə də üstünlük ver-

mir. Azərbaycan cəmiyyəti XX əsrin əvvəlində daha çox mütaliə edib. Ancaq hazırda davamlı olaraq mütaliə ilə məşğul olan əhalinin sayı heç 10 faiz belə deyil. Onu da nəzərə almaq lazımdır ki, Azərbaycan əhalisi hər zaman yeniliklərə açıq olub. Məsələn, ayda-ildə bir neçə kitab deyil, ancaq bahalı smartfon, iPhone ala bilər. Bu acı həqiqətdir".

Həmsöhbətimiz onu da əlavə etdi ki, Yasamalda "Azərkitab" Kitab Təbliğatı Mərkəzinin fəaliyyətini dayandırması gözlənilirdi. Çünki mərkəzin kommersiya baxımından böyük bir binanı icarəyə götürməsi düzgün deyildi. Özünü doğrultmayacağı belli idi: "Hazırda həmin bina da "Beynəlxalq it hospitalı" fəaliyyət göstərir. Həmin yerdə restoran da, iaşə müəssisəsi də, it hospitalı da açıla bilər".

Ekspert hesab edir ki, kitab yayımı, satışı ilə məşğul olanlar virtuallaşmalıdır. Onlar nəşriyyatla oxucu arasında ucuz set yaratmalıdır. Belə olarsa kitabların qiyməti sərfəli olar: "Dünyada olduğu kimi, ölkəmizdə də elektron kitabxanalar inkişaf edir. Oxumaq həvəsi olan istənilən şəxs elektron formada kitabı smartfona yükləyib mütaliə edə bilər".

sonra fikrini dəyişib başqa universitetə transfer olmaq istəyirsə, qalan üç kursun təhsil haqqını da ödəməli olduğu barədə qərar qəbul ediblər. Həmin universitetlərdə birinci kurs tələbələri ilə bu şərtin də əks olunduğu müqavilə bağlanır. Belə bir müqavilə əsasında universitetlər tərəfindən özlərini sığortalamağa yönəlik atılan bir addımdır. Yeni əgər universitetə daxil olmusansa, bunu axıra kimi oxumalısan. Bu addımın nə kimi effekt verəcəyi isə zamanla bağlı məsələdir. Bununla belə, dövlət sifarişli (ödənişsiz) plan yerləri artıqca, özəl universitetlərə qəbul balının aşağı olması da labüd olaraq qalacaqdır".

N.İsrafilov son olaraq Məleykə Abbaszadənin çıxışından sitat gətirərək fikirlərini təməmləyib: "O ki qaldı özəl universitetlərdə qəbul balının niyə aşağı olmasına və ora daha çox aşağı bal toplayan abituriyentlərin "güman" yeri hesab olunmasının nə ilə əlaqədar olmasına, bu sualın cavabına DIM sədri Məleykə Abbaszadə kifayət qədər aydınlıq gətirib: "Müəyyən şəxslər ali təhsili yalnız diplom naminə almaq istəyir və bu, düzgün yanaşma deyil."

Özəl universitetlərdə qəbul balı niyə aşağıdır?

Müəyyən şəxslər ali təhsili yalnız diplom naminə almaq istəyir

Özəl universitetlərdə qəbul balı dövlət universitetlərinə nisbətən aşağıdır. Həmin təhsil müəssisələri bəzi hallarda aşağı bal toplayan abituriyentlərin "güman yeri" hesab olunur.

Bu zaman sual yaranır: özəl universitetlərdə qəbul balı niyə aşağıdır? Bu nə ilə əlaqədardır?

Azedu.az-ın suallarına təhsil eksperti Nadir İsrəfilov aydınlıq gətirib. Ekspert deyib ki, özəl universitetlərə qəbul balının aşağı olması bir sıra faktorlarla əlaqədardır.

"Bu hal hər şeydən əvvəl ödənişlə bağlıdır, yeni özəl universitetlərin bir qayda olaraq ödənişli olmasıdır. Nəzərə alsaq ki, dövlət ali təhsil müəssisələrində də dövlət hesabına və ödənişli əsaslarla olan ixtisaslara keçid balında eyni mənzərə müşahidə olunur, belə bir fərqlin yaranma səbəblərini anlamaq o qədər də çətin deyil".

"Bizdə özəl universitetlərə həvəs elə də yüksək səviyyədə deyil" - deyən ekspert bunun səbəbinə də aydınlıq gətirir: "Özəl lisey və gimnaziyalarla müqayisə-

də özəl universitetlərə maraqla lazımı səviyyədə deyil. Bir çox xarici ölkələrdə daha çox özəl universitetlərə üstünlük verildiyi halda, bizdə özəl universitetlərə həvəs elə də yüksək səviyyədə deyil. Özəl universitetlərə inam və güvənin az olmasına sovetdən qalma bəzi universitetlərin filiallar açması, sonradan bunların bəzilərinin rəqabətə davam gətirməyərək bağlanması, bəzi işə götürənlərin özəl ali məktəblərin diplomların tanınamaması kimi faktlar da təsirsiz ötürməyib. Dünyanın bir çox inkişaf etmiş ölkələrində tələbələr ona görə özəl universitetləri seçir ki, hökumət tərəfindən təhsil üçün kifayət qədər kredit verilir. Bununla təhsil alanlar təhsil aldığı müddətdə təhsil haqqını ödəyirlər və işlədikdən sonra yavaş-yavaş bu məbləği geri qaytarırlar".

Ekspert müşahidələrinə

əsasən deyir ki, adətən abituriyentlər özəl ali təhsil müəssisələrinin ixtisaslarını ərizələrində axırıncı mövqelərdə göstərdiklərindən bu təhsil müəssisələrinin çoxunda müsabiqə vəziyyəti aşağı olur: "Onlar ərizələrinin ilk mövqelərində əsasən dövlət ali təhsil müəssisələrinin ixtisaslarını kodlaşdırır. Bir

də ki, dövlət ali təhsil müəssisələrində ödənişli ixtisaslarda oxuyan və əhalinin müəyyən hissəs təbəqəsinə aid olan şəxslər üçün güzəştlər var, özəl universitetlər isə bunda o qədər də maraqlı deyil. DIM rəsmiləri də məsələyə münasibət bildirərək özəl ali təhsil müəssisələrinin həm təhsilin səviyyəsini qaldırmalarına,

həm də yüksək intellektli tələbələrə təhsil haqqının məbləğində əhəmiyyətli güzəştlər etməli olduqlarına diqqət çəkiblər".

Müsaibimiz həmin universitetlərin vəziyyətdən çıxış yolu kimi qəbul etdikləri qərarı da diqqətə çatdırdı: "Bəzi özəl universitetlər birinci kursda oxuyan tələbə daha

2023-cü ilin yanvar-sentyabr aylarında Azərbaycanda istehlak qiymətləri indeksi 2022-ci ilin yanvar-sentyabr ayları ilə müqayisədə 10,9 faiz artıb. Dövlət Statistika Komitəsindən “Yeni Müsavat”-a verilən məlumata görə, bu zaman ərzaq məhsulları, içkilər və tütün məmulatları 12,4 faiz, qeyri-ərzaq məhsulları 10,1 faiz, təkcə ərzaq məhsulları 12,8 faiz, əhaliyə göstərilmiş ödənişli xidmətlər 9,6 faiz bahalaşıb. Sentyabr ayında istehlak qiymətləri indeksi əvvəlki aya nisbətən 0,3 faiz, əvvəlki ilin sentyabr ayına nisbətən 5,1 faiz artıb.

Qeyd edək ki, Azərbaycan İqtisadiyyat Nazirliyi 2023-cü ilin yekunları üzrə orta illik inflyasiyanı 9,5 faiz, 2024-cü il üçün 5,3 faiz, 2025-ci il üçün 4,9 faiz proqnozlaşdırıb.

Mərkəzi Bankın proqnozları isə onu göstərir ki, bu ilin sonuna kimi illik inflyasiya 6 faiz civarında olacaq. Bu barədə açıqlamanı Azərbaycan Mərkəzi Bankının sədri Taleh Kazımov verib. Onun sözlərinə görə, 6 faiz AMB-nin hədəf diapazonuna yaxındır: “İnflyasiyanın orta müddətdə 2-6 faiz olması qəbul olunandır və iqtisadi inkişafımız üçün vacibdir. Bizim əsas məqsədimiz də elə inflyasiyanın idarə edilməsidir”.

Yeri gəlmişkən, Mərkəzi Bankla İqtisadiyyat Nazirliyinin inflyasiya proqnozları arasında fərqin olmasını T.Kazımov normal hesab edir. Onun sözlərinə görə, İqtisadiyyat Nazirliyinin verdiyi proqnozlar orta illik inflyasiyanın göstəricisidir. Mərkəzi Bank isə rüblük inflyasiya proqnozları verir. Bu isə keçən ilin istehlak səbəti ilə bu ilin istehlak səbətinin müqayisəsidir.

Maraqlıdır ki, bir sıra beynəlxalq qurumların Azərbaycanda gözlənilən inflyasiyaya dair proqnozları hökumətininki ilə üst-üstə düşür. Məsələn, bugünlərdə Niderlandın beynəlxalq bank və maliyyə xidmətləri korporasiyası İNG (Internationale Nederlanden Groep) Azərbaycanın inflyasiya proqnozunu yeniləyib. İNG 2023-cü ilin dördüncü rübündə ölkəmizdə istehlak qiymətləri indeksinin 3,6 faiz, 2023-cü il üzrə isə 9,2 faiz təşkil edəcəyini proqnozlaşdırıb. Korporasiya hesab edir ki, 2024-2025-ci illərdə Azərbaycanda inflyasiya daha da azalacaq və 5,6 faizə enəcək.

Bundan əvvəl isə “Fitch Ratings” beynəlxalq reyting agentliyi Azərbaycanda orta illik inflyasiyanın 2023-cü ildə 10,1 faiz, 2024-cü ildə isə 6 faiz təşkil edəcəyini proqnozlaşdırıb.

Beynəlxalq Valyuta Fondu (BVF) da bu il üçün Azərbaycanda inflyasiya proqnozunu yeniləyib.

9 faizədək ləngiyəcəyi gözlənilir. Belə ki, qida məhsullarının qiyməti ucuzlaşmağa davam edəcək, xarici təzyiq isə zəifləyəcək, lakin inflyasiya Mərkəzi Bankın yuxarı diapazonundan yuxarı qalacaq”.

Onu da bildirək ki, rəsmi statistika sentyabr ayında əvvəlki aya nisbətən ay-

müqayisədə demək olar ki, dəyişməz qalıb və 121,5 bənd təşkil edib: şəkər və taxılın qiymət indekslərinə dəki artım bitki yağları, süd məhsulları və ət qiymət indekslərinin azalması ilə kompensasiya edilib. Bu səviyyədə indeksin dəyəri ötən ilin müvafiq səviyyəsinə 14,6 bənd (10,7 fa-

məti əvvəlki ayla müqayisədə 0,5 faiz azalsa da, ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə hələ də tam 27,8 faiz yüksək olub. Yüngül azalma, əsasən, zəif idxal tələbi, Hindistanın düyü ixracı məhdudiyyətləri ilə bağlı qeyri-müəyyənliyin davam etməsi və yeni Asiya məhsulu ərəfəsində ehtiyatların

sonuna doğru Cənub-Şərqi Asiya ölkələrində müəyyən növ süd məhsullarına tələbat artımının qeydə alınmasına baxmayaraq, aparıcı istehsalçı regionlarda əhəmiyyətli ehtiyatların olması fonunda spot müqavilələr və qısa çatdırılma müddəti ilə bağlanmış müqavilələr üzrə idxal tələbinin ləng olması səbəbindən ucuzlaşıb. Bundan əlavə, yeni istehsal mövsümünün başlaması ilə Yeni Zelandiyada ixrac təklifinin artması, Avropa İttifaqında daxili tələbin məhdudlaşdırılması və avronun ABŞ dolları qarşı-

İnflyasiya proqnozu: ilin sonunadək qiymətləri 1,4 faiz salmaq mümkün olacaqmı?

Beynəlxalq qurumlar Azərbaycan hökumətinin hədəfini real hesab edir

Fond bu il Azərbaycanda inflyasiya proqnozunu 11,3 faizdən 10,3 faizə qədər endirib.

BVF hesab edir ki, 2024-cü ildə Azərbaycanda istehlak qiymətləri indeksi 5,6 faizə qədər enəcək. Bu isə fondun əvvəlki proqnozundan 2,4 faiz bəndi azdır. BVF 2028-ci ildə isə Azərbaycanda inflyasiyanın 4 faizə enəcəyini müəyyən edib.

Dünya Bankı Azərbaycanda inflyasiya səviyyəsinə dair BVF-dən daha nikbindir. Bankın proqnozuna əsasən 2023-cü ildə Azərbaycanda inflyasiyanın 2022-ci ildəki 13,8 faizdən 9 faizə düşəcəyi gözlənilir. İnflyasiya 2024 və 2025-ci illərdə də müvafiq olaraq 5,8 və 5,2 faizədək azalacaq.

Dünya Bankının qiymətləndirmələrinə əsasən, 2020-ci ildə ölkədə inflyasiya 2,8 faiz olub, daha sonra 2021-ci ildə 6,7 faizədək artıb: “2023-cü ildə inflyasiyanın

rı-ayrı ərzaq məhsullarından daha çox bahalaşmanı mal və qoyun ətinin, təzə balığın, yumurtanın, bananın, gavalının, şaftalının, pomidorun, xiyarın, göy lobyanın, bibərin, badımsanın, yerkökünün, çuğundurun, kartofun, sarımsağın, tütün məmulatlarının, ucuzlaşmanı isə əsasən qarabaşaq yarmasının, unun, makaron məmulatlarının, toyuq ətinin, yoqurtun, kərə və bitki yağlarının, almanın, kələmin, balqabağın, soğanın, şəkər tozunun, konfetlərin, çayın, limonadın, ərəğin qiymətlərində qeydə alıb.

Halbuki global ərzaq bazarında Azərbaycanda bahalaşma qeydə alınan, yaxud qiyməti dəyişməyən bir sıra mühüm ərzaq məhsullarının qiymətində ciddi ucuzlaşma baş verib. BMT Kənd Təsərrüfatı və Ərzaq Təşkilatının (FAO) hesablamalarına əsasən sentyabr ayında Qlobal Ərzaq Qiymətləri İndeksinin (FPPI) orta dəyəri avqust ayı ilə

iz), 2022-ci ilin mart ayında qeydə alınan rekord göstəricidən isə 38,3 bənd (24,0 faiz) aşağı olub.

Sentyabrda taxıl qiymətləri indeksi orta hesabla 126,3 bənd təşkil edib ki, bu da avqust ayı ilə müqayisədə 1,3 bənd (1,0 faiz) yüksək, lakin ötən ille müqayisədə 21,6 bənd (14,6 faiz) aşağıdır. Bu ay indeksin artmasına səbəb olan əsas amil yemlik taxılların dünya qiymətlərinin 5,3 faiz artması olub. Sentyabr ayında, yeddi aylıq davamlı enişdən sonra, dünya qarğıdalı qiymətləri 7,0 faiz artıb. Sentyabr ayında beynəlxalq bazarda sorqo qiymətləri artıb, arpa qiymətləri isə sabit qalıb. Bunun əksinə olaraq, global buğda qiymətləri əvvəlki ayla müqayisədə 1,6 faiz ucuzlaşıb. FAO bunu sentyabr ayında istehsal proqnozlarının yuxarıya doğru yenidən baxıldığı Rusiyada bol məhsulun əldə olunmasının təsiri ilə izah edir.

Ötən ay dünyanın qiymətləri əsasən ayın

tədricən azaldılması ilə bağlı olub.

Bitki yağı qiymət indeksinin orta dəyəri sentyabrda 120,9 bənd təşkil edib ki, bu da avqust ayı ilə müqayisədə 5,0 bənd (3,9 faiz) aşağıdır. Beləliklə, ardıcıl ikinci aydır bu məhsulların qiymətində azalma baş verir. Bu azalmaya palma, günəbaxan, soya və raps yağlarının dünya qiymətlərinin düşməsi səbəb olub. Qlobal palma yağının qiymətləri sentyabr ayında ilk növbədə Cənub-Şərqi Asiyanın əsas istehsalçı ölkələrində mövsümi yüksək hasilatın təsiri altında azalmağa davam edib. Eyni zamanda günəbaxan tumunun yüksək məhsulu və Qara dəniz regionunda kənd təsərrüfatı məhsullarının aktiv satışı fonunda günəbaxan yağının dünya kotirovkaları nəzərəcarpacaq dərəcədə azalıb. Raps yağının dünya qiymətlərinə gəlincə, onlar dünya bazarlarında böyük həcmdə ixrac təklifinin davam etməsi ilə əlaqədar azalıb. Biodizel istehsalçıların proqnozlaşdırılan güclü tələbinə baxmayaraq, global soya yağının qiymətləri də azalıb.

Süd Məhsullarının Orta Qiymət İndeksi sentyabrda 108,6 bənd təşkil edib ki, bu da avqust ayı səviyyəsinə 2,6 bənd (2,3 faiz) aşağıdır. Belə ki, bu göstərici ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 9-cu ay ardıcıl olaraq azalmaqla ümumiyyətlə 34,1 bənd (23,9 faiz) düşüb. Sentyabrda bütün növ süd məhsullarının dünya qiymətləri əsasən ayın

sında zəifləməsinin təsiri süd məhsullarının global qiymətinin aşağı düşməsinə səbəb olub.

Qlobal Ət Qiyməti İndeksinin orta dəyəri sentyabrda 114,2 bənd təşkil edib ki, bu da avqust göstəricisindən 1,2 bənd (1,0 faiz) aşağıdır. Beləliklə, onun azalması ardıcıl üçüncü aydır ki, davam edir və dəyəri ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 6,1 bənd (5,0 faiz) aşağı olub. Dünyada donuz ətinin qiyməti əsas idxalçı ölkələrin, xüsusilə də Çindən idxal tələbinin aşağı olması və dünyada əhəmiyyətli ixrac təklifi fonunda ucuzlaşıb. Qlobal quş əti qiymətləri də aparıcı global təchizatçılardan, xüsusən də Braziliyadan əhəmiyyətli tədarük səviyyələri səbəbindən kəskin ucuzlaşıb. Çin və Yaxın Şərqdən sabit idxal tələbinin olmasına baxmayaraq, aşağı temple də olsa, azalma ardıcıl beşinci ay davam edib.

Azərbaycan hökumətinin ilin sonunadək orta illik inflyasiyanı hədəf göstəriciyə - 9,5 faizə qədər azaltmaq planının reallaşacağını yuxarıda qeyd etdiyimi beynəlxalq qurumların rəyindən də görmək mümkündür. Lakin Azərbaycanda əksər müstəqil ekspertlər rəsmi statistikanın inflyasiya hesablamalarına etimad etmirlər. Onların fikrincə, bir çox hallarda rəsmi statistika real vəziyyəti əks etdirməyib, siyasi hakimiyyətin ideologiyasına uyğun göstəricilər açıqlayır.

□ **Dünya SAKIT, “Yeni Müsavat”**

ÜSAVAT

Son səhifə

N 184 (8320) 13 oktyabr 2023

Ok
t
y
a
b
r

100 yaşlı insanların qanının təhlili uzunömürlülüğün sirrini açdı

Qocalıq dövründə böyrək və qaraciyər parametrləri, həmçinin qlükoza və sidik turşusu səviyyələri diqqətlə izlənməlidir. Uzunömürlülüğün sirlərini araşdıran beynəlxalq alimlər qrupu uzun onilliklər apardıqları müşahidədən sonra bu qənaətə gəliblər. Araşdırmanın nəticələri "GeroScience" jurnalında dərc olunub.

Alimlər 100 il yaşamış insanlarla bu yaşdan əvvəl ölənlərin biomarker profilini müqayisə ediblər. Beləliklə, onların qan tərkibi ilə yüzilliyə qədər sağ qalma şansları arasındakı əlaqəni anlamağa çalışıblar.

"Tədqiqatımıza 64-99 yaşlarında sağlamlıq müayinəsindən keçən 44 min isveçlinin məlumatları daxil edilib. Bu iştirakçılar daha sonra 35 il ərzində İsveç reyestrində izlənilib. Bu insanların 1224-ü (2,7%) 100 yaşa qədər yaşayıb. 100 yaşlı olanların böyük əksəriyyəti (85%) qadınlar idi", - deyər Karolinska İnstitutunun epidemiologiya kafedrasının dosenti, 35 il layihə üzərində işləyən Karin Modiq bildirib.

Tədqiqata iltihab, metabolizm, qaraciyər və böyrək funksiyası, həmçinin potensial qida çatışmazlığı və anemiya ilə bağlı 12 qan biomarkerləri daxil edilib.

Məlum olub ki, 100 yaşa qədər yaşayan insanların 60 yaşından başlayaraq qlükoza, kreatinin və sidik turşusunun səviyyəsi nisbətən aşağı olub. Onların böyük əksəriyyətində şəkərin səviyyəsi 6,5-i keçməyib.

Həmçinin müəyyən edilib ki, ümumi xolesterol və dəmir səviyyəsi aşağı olan insanların 100 yaşa qədər yaşama ehtimalı daha azdır.

"Tədqiqat biomarker dəyərlərinə hansı həyat tərz faktorlarının və ya genlərinin cavabdeh olduğu barədə aydın nəticələr çıxarmağa imkan vermir. Bununla belə, pəhriz və alkoqolun bunda mühüm rol oynadığını güman etmək məqsəda uyğundur. Böyrək və qaraciyər funksiyasını, eləcə də yaşlandıqca qlükoza və sidik turşusunun səviyyəsini izləmək pis fikir deyil", - deyər Karolinska Universitetinin alimi bildirib.

Eşitmə məhdudiyyətinin müalicəsi üçün yeni üsul kəşf edildi

İsveçrənin Bazel Universitetinin alimləri eşitmə qabiliyyətini bərpa etmək üçün yeni müalicə üsulu kəşf ediblər. Onlar hesab edirlər ki, eşitmə hüceyrələrinin funksiyasını idarə edən siqnal yollarına müdaxilə eşitmə qabiliyyətini bərpa edə bilər. Mütəxəssislərin bununla bağlı tədqiqatlarının nəticələri "Sci-TechDaily" jurnalında dərc olunub.

Alimlər bildiriblər ki, yüksək

səsler və ya qocalma daxili qulaqdakı eşitmə sensor hüceyrələrin və onların sinapslarının (iki neyron arasında, yaxud neyron ilə siqnal qəbul edən hüceyrə arasında əlaqə nöqtəsi) tədricən degenerasiyasına, sonra da ölümünə səbəb olur. Alimlər eşitmə hüceyrələrinin sağlam fəaliyyətini davam etdirmək üçün nələrə ehtiyac olduğunu öyrənməyə çalışıblar. Məlum olub ki, onların böyüməsi və hüceyrə çərçivəsi-

nin formalaşması mTORC2 adlı siqnal yolu ilə tənzimlənir.

Tədqiqatçılar laboratoriya siçanlarından istifadə edərək təcrübə aparıblar. Gemiricilərdə daxili qulağın tük hüceyrələrindən əsas mTORC2 geni çıxarılıb. 12 həftədən sonra heyvanlar eşitmə qabiliyyətini tamamilə itirib.

Beləliklə tədqiqatçılar mTORC2 siqnal yolunun normal funksiyasının bərpasının eşitmə məhdudiyyətinin bərpası üçün effektiv müalicə ola biləcəyi qənaətinə gəliblər. Hazırda eşitmə məhdudiyyətinin yeganə müalicə variantı eşitmə cihazı və ya implantdır.

Amazon tropik meşələrində itmiş qədim yaşayış məskəni tapıldı

Amazon meşələri, məlum olduğu kimi, qədim insanların həyat izlərini özündə gizləyib saxlayan unikal təbiətə malikdir. Alimlər sıx meşə örtüyünə nüfuz etmək və insan fəaliyyətinin qədim izlərini aşkar etmək üçün lazer impulslarına əsaslanan ən müasir LIDAR texnologiyasından istifadə ediblər.

Tədqiqatçılar 5315 kvadrat kilometrlik böyük bir ərazini əhatə edən heyratamiz qədim yaşayış məskəni aşkar edə bilsələr. Bu ərazinin yalnız 10%-nin (6,7 milyon kvadrat kilometr) tədqiq edildiyini nəzərə alsaq, bu tapıntı əslində elə də təəccüblü deyil. Alimlər qeyd edirlər ki, Amazonun cənubunda müdafiə və mərasim tikililəri olan qədim kənd yerləşib. Layihə əsasında böyük diqqətlə qurulmuş divarların qalıqları və yol şəbəkələri bu bölgədə yaşayan qədim cəmiyyətlərin yüksək təşkilatı qabiliyyətlə malik olduqlarından xəbər verir.

Bu heyratamiz kəşflər alimlərin Amazon tropik meşələrinin insan fəaliyyəti nəticəsində məhv olmasından narahat olduqları bir vaxta təsadüf edir.

Bunları bilirsinizmi?

- * Yorgunluğu götürmək üçün ayaqları duzlu suyla vanna etməkdə fayda var.
- * Çatlamış dərinə qəhvə xıltı ilə ovxaladıqda əl-lərin dərisi yumşaq və elastik olur.
- * Yatarkən başınızın altına hündür yastıq qoymayın, yoxsa boynunuzun dərisi qırışar.
- * Üzün dərisini çirkin göstərən ölmüş dəri toxumalarıdır. Vaxtaşırı bu toxumalardan azad olmaq lazımdır. Dəridə olan ölü toxumaları sərt liflərlə təmizləmək olmaz. Skrablar dərinə belə toxumalardan təmizləmək və yeni dərinin üzə çıxmasına şərait yaratmaq üçündür.
- * Ömrünü tamamlayan saçların 1-2%-nin töküldükdən sonra yerinə yeni tük gəlir.
- * Saç tökülməsinin qarşısını almaq üçün ilk növbədə onun əmələgəlmə səbəbini aradan qaldırmaq lazımdır.
- * Ayaq dirnaqlarında olan göbələklərdən xilas olmaq üçün alma sirkəsini ilıq suya töküüb ayaqları vanna etmək lazımdır. Bu proseduru göbələk əlamətləri aradan qalxana qədər bir neçə dəfə etmək lazımdır.

Qısqanclıq ağır xəstəlikdən xəbər verir - müalicə lazımdır

Qısqanclıq hər kəs tərəfindən normal qəbul edilsə də, ciddi və kifayət qədər ağır xəstəlikdən xəbər verə bilər. Britaniyalı qadın öz partnyorunu dəhşətli dərəcədə qısqanmaq səbəbindən xəstəxanaya düşüb. Hər şey 2015-ci ildə sevgilisinin başqa qızlara mesaj yazmasından şübhələndikdən sonra başladı. Bu isə ensefalit kimi ciddi bir xəstəliyin ortaya çıxmasından xəbər verir-di.

Britaniyalı xanım birdən-birə narahat olmağa başlayıb. Hətta əvvəllər heç narahat olmadığı üçün göz yaşlarını saxlaya bilmirdi. Davranışdakı bu dəyişikliklər, sonradan görüldüyü kimi, sadəcə baş verməmişdi. Qızda nə özünün, nə də yaxınlarının heç şübhə etmədiyi ağır xəstəlik yarandığı ortaya çıxdı.

Həmin ilin sonunda valideynlərinin evində ikən Evie Moore ilk dəfə epileptik tutma keçirdi. Xəstəxanaya çatdırılan qız iki gün komada qalıb. Özünə gələndə bir həftə valideynlərini tanıya bilməyib. Xəstəxanadan çıxandan az sonra davranışında daha da qəribəliklər görünməyə başlayıb. Məsələn, Evie televizora baxarkən ona elə gəldi ki, göstərilən hadisələrin mərkəzindədir. Bir gün anasının öldüyünə inanaraq oyandı.

Qız yenidən həkimə gətirilir. Müayinə zamanı psixoz aşkarlanıb. Evie Mooreun davranışında başqalarını qorxudan və çaşdıran əlamətlər ensefalitin nəticəsi idi. O, xəstədə hallüsinasiyalar və derealizasiyaya səbəb olub.

Mur iki ay xəstəxanada qaldı. Bu müddət ərzində o, beyninin işləməsi üçün steroid terapiyası sayəsində 40 kiloqram kökəldi. Buraxıldıqdan sonra britaniyalı qadın daha 1 ay əziyyət çəkib.

Evie Moore hesab edir ki, xəstəlik onun şəxsiyyətini kəskin şəkildə dəyişib. Xəstəlikdən əvvəl olduğu adama çevrilə bilməyəcəyindən narahatdır. Amma o bildirir ki, aşırı qısqanclıq və isterika varsa, beyni yoxlatmaq lazımdır.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: yenimusavat@mail.ru

"Yeni Məsəvat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnilib, "Azərbaycan" nəşriyyatında çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Sifariş: 2661

Lisənziya N: B 114
SAYI: 1.500